

Bamboo is liberated, says Jairam Ramesh

Meena Menon

MENDHA-LEKHA (GADCHIROLI DISTRICT): "Today, bamboo is liberated," proclaimed Union Minister of State for Environment and Forests Jairam Ramesh at a function here on Wednesday, where he handed over to Mendha's community leader Devaji Tofa a transit pass that would allow the sale and transportation of bamboo within the community.

Ever since bamboo was given the status of a minor forest produce (MFP) in the Forest Rights Act, 2006 (Scheduled Tribes and Traditional Forest Dwellers [Recognition of Forest Rights] Act), there has been a campaign for its selling rights — something which the Forest Department has jealously guarded. The Act, which seeks to redress a historical injustice to Adivasis, apart from entitling them to land ownership, also gives communities rights to collect, use and sell bamboo as an MFP.

The Ministry had written to all States in March, asking them to include bamboo in the list of MFP and to take steps to help communities sell it.

Speaking at the meeting, Mr. Ramesh asked the State Forest Department to respect the Forest Rights Act; the department has not taken kindly to the idea that the power to issue transit passes for the transportation of sold bamboo rests with Gram Sabhas.

Mr. Ramesh said the recognition of the right of the Gram Sabha to sell and issue transport passes for bamboo within their community was a historic step. This means the villagers can sell the bamboo in their community forest area and issue passes so the material can be legally transported. Although the Forest Department feels that it is losing control and that giving rights to the Gram Sabha could be disastrous, Mr. Ramesh clarified that there

Union Minister of State for Environment and Forests Jairam Ramesh holds a transit pass for bamboo along with Sunita Narain of the Centre for Science and Environment and Devaji Tofa from the Mendha Lekha village on Wednesday.- PHOTO:

MEENA MENON

was no need to change any rules to give rights to the Gram Sabha. All the villages which have community forest rights had a right to sell bamboo. If the Forest Department did not allow this, then people could file cases, he said.

When the Forest Department charged Rs.100 per slip in the transit books at the function, the villagers questioned why they should be made to pay for passes that would allow them to produce that which was within their jurisdiction to produce.

The villagers paid up Rs.10,000 for 100 sheets.

Mr. Ramesh said forest officers alone could not protect

forest areas; local participation was essential. "About 25 crore people live off the forests, we cannot keep them out." He also called for a change in the mental attitude towards adivasis and forest-dwellers. The adivasi is not the enemy of the forests, he said.

Mr. Ramesh commended Maharashtra Chief Minister Prithviraj Chavan for taking the brave step of vesting power with Gram Sabhas. Of the 2,800 claims for community forest rights made in the country, 691 were approved for villagers in Maharashtra. He advocated a minimum support price for minor forest

produce and said at least 12 items, including bamboo, mahua, tendu, and lac, could be considered for this.

A special case would be made for the Gadchiroli and Gondia districts and local development work for school, health sub-centres, government buildings — which involved five hectares of forest area — could be taken up without clearance from the Centre. It also decided that Section 68 of the Indian Forest Act, 1927, would be amended so that no cases could be filed against adivasis without the approval of the Gram Sabha.

Apart from Mr. Ramesh and Mr. Chavan, Home Minister R.R. Patil, Forest Minister Patangrao Kadam and top Forest officials were present at the function. Earlier, they visited Mendha village to inspect the honey collection centre, biogas units that were present in most houses and interacted with the villagers.

After getting community forest protection rights in 2009, Mendha like some other villages, had men and women patrolling the 1,800-hectare area.

Bamboo, however, had been a thorny issue. Last month, in an attempt to defy the Forest Department, Mendha villagers harvested and sold some bamboo. The buyers included Namdeo Usendi, MLA, and Sunita Narain, Director, Centre for Science and Environment, who had cases filed against them for breaking the law. Ms Narain too received her transit pass on Wednesday.

Mr. Ramesh denied any rift between the MoEF and the Forest Department and insisted that the forest officials only needed to get accustomed to the Forest Rights Act. He hoped that the Forest Department and villagers would become equal partners in sustainable forest management.

The Indian Express/ New Delhi/ April 29, 2011

<http://www.indianexpress.com/news/govt-relaxes-forest-rule-for-infra-projects/783254/>

Govt relaxes forest rule for infra projects in Naxal areas

Amitabh Sinha

Making further concessions for creating public infrastructure in Naxalite areas, the government on Thursday ordered that projects like building of roads, schools or hospitals on forest land would not require clearance under the Forest Conservation Act, 1980 as long as the total forest land to be diverted is not more than five hectares.

In such cases, the state governments themselves would be authorised to grant approvals and applications need not be sent to the Union Environment Ministry for approval.

Only recently, the Environment Ministry had raised this ceiling from one hectare to two hectares. However, a number of chief ministers wrote to Environment Minister Jairam Ramesh asking for further relaxation of the provisions of FCA in the Naxalite areas.

Ramesh was given a detailed presentation on this issue by the Maharashtra government during his visit to Gadchiroli district in the state earlier this week. Home Minister P Chidambaram, Planning Commission Deputy Chairman Montek Singh Ahluwalia and Planning Commission Member Secretary Sudha Pillai have also spoken in favour of an upward revision of this ceiling.

"I am now convinced that we should allow state governments the flexibility up to five hectares to clear public infrastructure projects without applying for clearance under the FCA, 1980," Ramesh said.

The changed provisions would apply in the 60 districts worst affected by Left-wing extremism as identified by the Planning Commission and the Home Ministry. Most of these districts fall in remote and dense forest areas with little presence of government agencies.

Thursday's decision will help in removing procedural bottlenecks in implementing a large number of projects like building of police stations, irrigation facilities, electrical or communication lines, technical institutes or skill development centres, power sub-stations, rural roads or communication posts.

केंद्रीय वन पर्यावरण मंत्री जयराम रमेश ने कहा

अटके प्रकल्पों पर जल्द फैसला

भास्कर न्यूज | गड़चिरोली

वनसंरक्षण कानून के कारण अटके गड़चिरोली जिले के 22 सिंचाई प्रकल्पों के संबंध में एक

उन्होंने कहा कि वन अधिकार कानून 2006 लागू होने के बाद से देश में 11 लाख लोगों को व्यक्तिगत वन अधिकार दिए गए हैं। भारत में अब तक केवल 2800 सामूहिक वन हक बहाल

लेखामेंडा के नागरिकों से चर्चा करते हुए केंद्रीय वन पर्यावरण मंत्री जयराम रमेश।

माह में सकारात्मक निर्णय ले लिया जाएगा। वर्ष 1927 के वन संरक्षण कानून की धारा 68 अंतर्गत देश में हजारों केस प्रलंबित हैं जिस कारण अब ग्राम सभा की सहमति के बिना कोई भी केस दर्ज नहीं किए जा सकेंगे।

गड़चिरोली जिले की धानोरा तहसील के लेखामेंडा में आयोजित एक समारोह में यह बात केंद्रीय वन पर्यावरण मंत्री जयराम रमेश ने कही। बांस को गौण वनोपज मानकर इसके अधिकार गांव को सौंपने के लिए यह समारोह लेखामेंडा में आयोजित किया गया था। समारोह का उद्घाटन मुख्यमंत्री पृथ्वीराज चव्हाण ने किया। इस अवसर पर राज्य के वनमंत्री डा. पतंगराव कदम, आदिवासी विकास मंत्री बबनराव पाचपुते, राज्य के सांस्कृतिक कार्य व पर्यटन मंत्री संजय देवतले आदि प्रमुख तौर पर उपस्थित थे। केंद्रीय वन पर्यावरण मंत्री ने कहा कि बांस को गौण वनोपज का दर्जा देकर यातायात परिवहन के अधिकार सौंपे जाने वाला गड़चिरोली जिले का लेखामेंडा देश का पहला गांव है। इसे एक ऐतिहासिक एवं क्रांतिकारी निर्णय बताते हुए जयराम रमेश ने कहा कि अब ग्राम सभा पर वनसंरक्षण की बड़ी जिम्मेदारी आ गई है।

किए गए हैं। इसमें से 691 गांव महाराष्ट्र के हैं। सामूहिक वन हक में वृद्धि करने के लिए सभी से प्रयास करने का उन्होंने आह्वान किया। गौण वनोपज के लिए न्यूनतम समर्थन मूल्य उठहराकर दिये जाने की विनती नियोजन आयोग से की जाएगी। ऐसे 12 गौण वनोपज को न्यूनतम समर्थन मूल्य मिलने से आदिवासियों को उसका

दैनिक भास्कर पढ़ते हुए वनमंत्री पतंगराव कदम व अन्य अतिथि।

लाभ मिलेगा। वनसंरक्षण कानून 1980 के तहत जिला स्तर पर सार्वजनिक हित के काम करने के लिए ढाई एकड़ जमीन देने का अधिकार राज्यों को था।

चामोशी में गौण वन उपज प्रक्रिया केंद्र

मुख्यमंत्री चव्हाण ने की घोषणा

मुख्यमंत्री पृथ्वीराज चव्हाण ने कहा कि आदिवासियों के आर्थिक विकास के लिए शीघ्र ही गड़चिरोली जिले के चामोशी में गौण वनोपज प्रक्रिया

केंद्र शुरू किया जाएगा। मुख्यमंत्री ने कहा कि गड़चिरोली जिले में राज्य के सर्वाधिक 78 प्रतिशत वन क्षेत्र हैं। प्राकृतिक विपुलता से भरा यह जिला मानव विकास में राज्य में सबसे पिछड़ा है। सर्वाधिक वनक्षेत्र होने के कारण विकास कार्य में बाधा निर्माण होती है तथा विकास नहीं होने से नक्सलवाद को बढ़ावा मिलने में मदद होती है। ऐसी दोहरी समस्या से गड़चिरोली जूझ रहा है। इस समस्या को हल करने के लिए कदम उठाने की दिशा में सरकार गंभीरता से प्रयास कर रही है। जिला अत्यंत दुर्गम होने के कारण अधिकारी एवं कर्मचारी यहां कार्य करने में उत्सुक नहीं रहते हैं, जिस कारण इस जिले के 40 प्रतिशत पद रिक्त हैं। मुख्यमंत्री ने इसे विकास में बाधा करार देते हुए कहा कि रिक्त पदों को भरने के लिए सरकार प्रयास करेगी। वन अधिकार कानून 2006 के अनुसार राज्य में 1.80 लाख व्यक्तिगत दावे खारिज किए गए हैं। यह जानकारी देते हुए मुख्यमंत्री ने कहा कि इन दावों की पुर्नजांच करने के आदेश दिए गए हैं। बांस संबंधित सभी हक ग्राम सभा को मिले हैं। इस कारण आदिवासी बंधुओं को दिलासा मिलेगा। बांस मिशन कार्यालय गड़चिरोली में शुरू करने की दृष्टि से प्रयास करने का आश्वासन मुख्यमंत्री चव्हाण ने इस अवसर पर दिया।

नक्सली नहीं लेफ्ट टेरिस्ट

मुख्यमंत्री ने नक्सलियों को लेफ्ट टेरिस्ट करार देते हुए कहा कि नक्सलियों को लोगों के विकास से लेना-देना नहीं है। केवल दहशत के बल पर लूटपाट तथा आतंक फैलाना ही उनका उद्देश्य है।

च

यात्री

मालगाड़ी के चले जाने से सफाई के कारण हुए जिम्मेदार है। प्राप्त ज स्टेशन पर 7 अप्रैल को मालगाड़ी की ओर निकलने वाली 35 वैगन से माजरा देखने पड़ गए। ये सूचना स्टेशन मालगाड़ी तु जा चुकी थी से संपर्क वि बढ़ती रही।

चा

संवाददाता | सगे चाचा ने बुधवार को आरोपी का जानकारी के घर के आंगन सरिया से उ लिए अस्पता की मौत हो ग भतीजे में खे आरोपी की ने अपने चा प्रयास किया भतीजे को म

Deccan Herald Bangalore 29Apr-11

<http://www.deccanherald.com/content/157261/maharashtra-village-first-india-right.html>

Maharashtra village first in India with right to harvest bamboo

Gadchiroli (Maharashtra), April 28 (IANS)

Mendha-Lekha, a remote village in the Maoist-affected Gadchiroli district of eastern Maharashtra, has become the first in the country where tribals have been given the right to sell bamboo harvested from the surrounding forests, an official said.

The villagers, numbering around 3,000, attended the function Wednesday when village head Devaji Tofa was handed over a transit passbook, enabling the villagers to sell the bamboo from the region in the markets.

The transit passes are required to take the bamboo from the village to the market, but the state forest department had refused the facility to the villagers for over one-and-a-half years.

"This is a historic occasion which serves to empower the local villagers and make them economically stronger," Chief Minister Prithviraj Chavan said on the occasion.

Chavan said that though Gadchiroli with 78 percent forest cover is the greenest district in the state, it is also the most economically backward.

Ironically, the green cover was restricting the scope of taking up developmental projects in the district and this in turn was giving rise to the problems of Maoists here, Chavan remarked.

In addition, Chavan pointed out being a remote district hard hit by Maoism, officials refused to take up postings here.

"Around 40 percent of the government posts here are lying vacant, further hampering development prospects here. Giving forest rights to the local people is the best way to save our forests," Chavan said."

Speaking on the occasion, union Minister for Environment and Forests Jairam Ramesh said that the revolutionary move on bamboo would now place a greater responsibility on the villagers to protect forests.

He said that since 2006 when the Forest Rights Act was implemented, 1.10 million people around the country have been vested with the right to gather and sell minor forest products like bamboo, mahua, tendu leaves and sal seeds.

"Of these (1.10 million), 1,00,000 tribals are in Maharashtra alone. However, the country still lags behind in giving community rights over the local forests," Ramesh said.

From the total of 2,800 community rights over forests given around the country, as many as 691 villages are in Maharashtra alone, and Ramesh called for giving similar rights to more villages.

The state forest department drew flak from all the dignitaries for refusing to give the transit passes to the local villagers.

Ramesh went to the extent of warning the concerned officials of legal action for refusing the transit passes henceforth.

Present on the occasion were state Home Minister and guardian minister of Gadchiroli R. R. Patil, Forests Minister Patangrao Kadam, local legislator Namdev Usendi, Principal Chief Conservator of Forests A. K. Joshi and **Sunita Narain of the Centre for Science and Environment, New Delhi.**

DNAMumbai28Apr-11

http://www.dnaindia.com/mumbai/report_jairam-ramesh-launches-bamboo-initiative-for-tribals-in-maharashtra-village_1536964

Jairam Ramesh launches bamboo initiative for tribals in Maharashtra village

Union environment and forests minister Jairam Ramesh, along with Maharashtra chief minister Prithviraj Chavan, on Wednesday launched a programme giving tribals right to harvest bamboo as a forest produce in a tribal village here.

Ramesh and Chavan handed over transit passes to tribals of Lekha Mendha village thus according them the right of harvesting and managing bamboo as a forest produce.

The Lekha Mendha Gram Sabha in Dhanora tehsil of the Naxal-affected Gadchiroli district thus became the first in the country to have such a right.

Terming the initiative revolutionary, Ramesh said it will bring about a change in the life of tribals and other forest dwellers.

Forest and the tribals cannot live separately. They are interdependent and this relation needs to be strengthened. The 1927 Forest Act is not supportive to the people and some of its provisions need to be changed as they cannot protect the forests, he said.

As many as 25 crore people of the country depend upon forests and their interests cannot be ignored. Unless the tribals are given their rights over forests, it cannot be protected, Ramesh said.

The minister also stressed on the need to give the villagers more community rights under the Forest Rights Act.

Ramesh said the Central government will soon take a decision on a minimum support price for minor forest produces so that people could be benefited.

He also announced that the limit of forest land to be given under community rights will be increased to five hectares from the present two hectares in the Naxal affected districts of Maharashtra.

"Now the state government will be able to take decisions at their level for such a forest land required for public purposes," he said adding that an amendment is being made in the Forest Act which will make it necessary to have the consent of the Gram Sabha to book any person under the Forest Act.

Terming the event historic, chief minister Chavan said following the initiative villagers would get real benefit of the minor forest produces.

Similar rights will soon be given for the tendu leaves produce as well, he said adding that the minimum support price will also be given to minor forest produces.

Chavan said a centre of the bamboo mission will be opened at Gadchiroli and a minor forest produces processing unit will be opened at Chamorshi town in the district.

HT 28 Apr 11

<http://www.hindustantimes.com/Maharashtra-tribals-get-right-to-harvest-bamboo/Article1-690504.aspx>

Maharashtra tribals get right to harvest bamboo

Chetan Chauhan, Hindustan Times
New Delhi, April 28, 2011

For the first time in the independent India, tribals on Thursday got a licence to harvest and trade bamboo as a minor forest produce to improve their livelihood. A transit pass book to harvest and transport bamboo was given to tribals of Mendha Lekha village in Gadchiroli district of Maharashtra after Environment minister Jairam Ramesh threatened to take disciplinary action.

"If transit pass is not given, legal action would be taken against officials," he warned and emphasised that the power to issue transit passes for bamboo must be retained by gram sabha. Till Wednesday, the forest department was not willing to handover the transit book saying it was an exclusive right of the forest department under the Indian Forest Act (IFA).

Ramesh said the Forest Rights Act supersedes this provision of the IFA. After the warning, the department handed over the transit permit passbook to local community leader Devaji Tofa. The passes are needed to take bamboo out of the village and sell it in the market.

Mendha Lekha was one of the two villages in the country to win community rights over their forests in December 2009 under the Forest Rights Act of 2006, which gives tribal and forest dwellers the right to gather and sell minor forest produce, including bamboo, in the market.

Sudha Pillai, member secretary of Planning Commission termed the day as "historic" as injustice done to tribals in 1857 by the British was undone. "It is liberation for tribals similar to what India got after Mahatma Gandhi's anti salt march," she said, in presence of Ramesh and Maharashtra Chief Minister Prithviraj Chavan.

Controlled by the forest department, bamboo business is worth Rs 5,000 crore in India. If Lekha's achievement is replicated elsewhere it can change lives of millions of tribals.

The Indian Express/ New Delhi/ April 28, 2011

<http://www.indianexpress.com/news/gadchiroli-village-is-first-to-get-bamboo-rights/782615/0>

Gadchiroli village is first to get bamboo rights

Vivek Deshpande

After a long battle with the Forest Department, this village in a remote, Naxal-affected part of the state on Thursday became the first village in the country to become eligible to own, cut, use and sell bamboo — declared minor forest produce by the Forest Rights Act.

Mendha-Lekha is the also the first village to get community rights over its forest under FRA.

In a programme attended by, among others, Chief Minister Prithviraj Chavan, a number of ministers, MLAs and thousands of villagers, Union Environment Minister Jairam Ramesh not only handed over the much-needed transit passes, which is required to transport bamboo out of the village, but also announced more sops for future. Ramesh said he would clear pending files regarding 22 irrigation projects in Gadchiroli and added that villages in Gadchiroli and Gondia will get up to 12.5 acres for community programmes directly with the state government's permission.

He said he has also written to the Planning Commission that 12 minor forest product items be given a minimum support price by the Centre.

In another significant move, Ramesh announced that the “bhayanak (draconian)” provision to register offences in the Indian Forest Act against villagers entering forests will soon be repealed. “It is based on the British era understanding that villages and forests can't co-exist,” he said.

As reported earlier by The Indian Express, Ramesh has not taken state forest departments into confidence before formulating the proposed amendment.

Not to be left behind, Chief Minister Chavan went a step ahead and said, “Not only bamboo, but also tendu should be completely handed over to villages. We will initiate steps for this.”

“And not just jal, jungle, jamin, but water should also be owned by the tribals. We will all fight for this together,” he added.

Home Minister and Gadchiroli District Guardian Minister R R Patil strongly criticised Forest Conservation Act and forest administration as being impediments in developmental works.

"Ministry Of Environment And Forests (MOEF)", "Forests", "Forest Products", "Mendha Lekha", "Gadchiroli (D)", "Maharashtra", "Bamboo", "Forest Conservation", Forest Act,

मेढा-लेखा (जि. गडचिरोली) : जयराम रमेश व मुख्यमंत्री पृथ्वीराज चव्हाण यांचे गावात पारंपरिक पद्धतीने स्वागत करण्यात आले.

Lokmat

जनतेच्या सहकार्याशिवाय जंगलाचे संरक्षण अशक्य

जयराम रमेश : मेढा-लेखावासींनी जिकली हक्काची लढाई

सकाळ वृत्तसेवा

गडचिरोली, ता. २७ : ईंग्रज राजवटीपासून तयार झालेला वनकायदा विकासात अडथळ ठरत असल्याने यात थोडाफार बदल करणे गरजेचे असून, राज्य शासनाच्या प्रयत्नांने आता मेढा-लेखावासींना दीर्घ लढ्यानंतर सामूहिक वनहक्काचा अधिकार प्राप्त झाला आहे. हा देशातला ऐतिहासिक निर्णय असून, जंगलव्यवस्था गावांनीही सामूहिक वनहक्क द्याव्यासाठी पुढे यावे, जनतेच्या सहकार्याशिवाय जंगलाचे संरक्षण अशक्य आहे. असे प्रतिपत्तन केंद्रीय पर्यावरण राज्यमंत्री जयराम रमेश

ग्रामसभेला वनहक्क बहाल

- सिंचन प्रकल्पाचा अडथळ महिनाभरात दूर करणार
- देशातील ऐतिहासिक निर्णय
- वनहक्क समजून घेण्याची गरज
- वनहक्काचे दावे निकाली निघणार
- सार्वजनिक कामासाठी १२ हेक्टर वनजमीन उपलब्ध करून देणार

यांनी आज (ता. २७) केले. सरकारतर्फे मेढा-लेखा (ता. धानोरा) येथील ग्रामसभेला आज बांबूचा गौण वनउपजाचा दर्जा देऊन आनुवंशिक वनहक्क प्रदान करण्यात

आला. या कार्यक्रमाच्या उद्घाटनप्रसंगी रमेश बोलत होते. मुख्यमंत्री पृथ्वीराज चव्हाण, राज्यमंत्री आर. आर. पाटील, वनमंत्री पतंगराव कदम, आदिवासी विकासमंत्री ब्रजराज पाचपते, पर्यावरण

राज्यमंत्री संजय देवतळे, वनविभागाच्या अप्पर मुख्य राचिव श्रीपती अनी दापो, वनविभागाचे प्रधान सचिव अलीककुमार जोशी, विभागीय आयुक्त गोपाल रेड्डी, पर्यावरण केंद्र नवी दिल्लीच्या सुनीता नारायण, नियोजन मंडळाच्या सदस्या श्रिमती सुधा थिल्लई, जिल्हापरिषदेचे अध्यक्ष रवींद्र ओल्लालवार, आमदार आनंदराव गोडाम, पान २ वर ▶

'वाघपूर'च्या दिशेने प्रवास सुरू

वृत्त : दुहे मध्ये ▶

जनतेच्या सहकार्याशिवाय जंगलाचे संरक्षण अशक्य

▶ पान १ वरून

आमदार डॉ. नामदेव उर्सेडी, आमदार दीपक आत्राम, जिल्हाधिकारी अतुल पाटणे, मुख्य कार्यकारी अधिकारी डॉ. अमित सेनो आदी माल्यवर उपस्थित होते. जयराम रमेश म्हणाले, इंग्रजांनी तयार केलेल्या वनकायद्यामुळे आदिवासी व वनकर्मचाऱ्यांत दरी निर्माण झाली आहे. वनापासून देशातील २५ कोटी लोकांना रोजगार मिळतो. त्यामुळे वनहक्क कायदा समजून घेण्याचा आवश्यकता आहे. जंगलव्यवस्था लोकांना वनहक्क बहाल केल्याने वनविभागाचे अधिकार हितवल्या जातील, अशी वनाधिकारी व कर्मचाऱ्यांत भावना निर्माण झाल्याने देशातील सामूहिक वनहक्काचे दावे प्रलंबित आहेत. यासाठी केंद्रसरकारकडून संपूर्ण सहकार्य केले जाईल. सद्यःस्थितीत सार्वजनिक कामासाठी वनविभागाच्या मालकीची अर्डीचे ते पाच हेक्टर जमीन उपलब्ध करून दिली जात आहे. मात्र, ही जमीन पुरेशी नसल्याने यापुढे १२ हेक्टरपर्यंत भर्षादा वाढवून दिली जाईल, जिल्ह्यात वनकायद्यामुळे राखडलेले २२ सिंचनप्रकल्प मार्गी लावण्यासाठी राज्य शासनाने गातडीने कारवाई केल्यास, महिनाभरात सिंचन प्रकल्पाचा अडथळ दूर करू. असे आश्वासन त्यांनी दिले.

चांमोशी येथे गौण वनउपज प्रक्रिया सुरू करणार : मुख्यमंत्री चव्हाण आदिवासी बांधवांच्या आर्थिक विकासाला हाताभार लावण्यासाठी लवकरच गडचिरोली जिल्हातील चांमोशी येथे गौण वनउपज प्रक्रिया सुरू करण्यात येत असल्याची घोषणा मुख्यमंत्री पृथ्वीराज चव्हाण यांनी केली. आता जबाबदारी घाडली : देवाजी तोफा

गावकऱ्यांच्या प्रयत्नातून स्वातंत्र्याच्या ६३ वर्षांनंतर आदिवासींना आपला हक्क मिळाला आहे. ग्रामसभेला मिळालेला सामूहिक वनहक्काचा अधिकार यामुळे आता जंगलाच्या संरक्षणाची जबाबदारी घाडली असून, बांबूपासून विविध उद्योग सुरू करून युवकांना रोजगार उपलब्ध करून देण्यासाठी प्रयत्न करण्यात येईल, अशी प्रतिक्रिया देवाजी तोफा यांनी व्यक्त केली.

लोकमत

मेंढा(लेखा) गावाला बांबू वाहतुकीचा परवाना; वनहक्क प्रदान राष्ट्रीय कार्येक...
(28-04-2011 : 11:55:01)

(अभिनय खोपडे)

नागपूर, दि. २७ : २००६च्या वनकायदानुसार बांबूला गौणवनोपजाचा दर्जा देऊन ग्रामसभेला बांबू वाहतुकीचा परवाना प्रदान करण्याचा अधिकार आज देण्यात आला. मुख्यमंत्री पृथ्वीराज चव्हाण व केंद्रीय पर्यावरण राज्यमंत्री जयराम रमेश यांनी या संदर्भातला अधिकार मेंढा (लेखा) ग्रामसभेचे अध्यक्ष सामाजिक कार्यकर्ते देवाजी तोफा यांना प्रदान केला. मेंढा (लेखा) हे सदर अधिकार मिळालेले देशातील पहिले गाव ठरले आहे.

धानोरा तालुक्यातील मेंढा (लेखा) या गावाला १५ डिसेंबर २०१० मध्ये सामूहिक वनहक्क प्रदान करण्यात आला होता. त्यानंतर बांबू हे गौणवनोपज मानून त्याचा अधिकार देण्याची ऐतिहासिक प्रक्रिया पार पाडण्यात आली. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महाराष्ट्राचे मुख्यमंत्री पृथ्वीराज चव्हाण होते.

कार्यक्रमाचे उदघाटक म्हणून केंद्रीय पर्यावरण राज्यमंत्री (स्वतंत्र प्रभार) जयराम रमेश उपस्थित होते.

त्यानंतर विज्ञान व पर्यावरण केंद्र दिल्लीच्या महानिदेशक सुनीता नारायण यांनी बांबू गौण वनोपज मानून ग्रामसभेला त्याच्या वाहतुकीचे अधिकार देण्याचा हा ऐतिहासिक निर्णय ही गेल्या ६० वर्षांच्या अधिकाराची लढाई जिंकल्याचा क्षण आहे, असे सांगितले.

राज्याचे वनमंत्री पतंगराव कदम यांनी या ऐतिहासिक कायदाने आता जंगलाच्या संरक्षणाचा जबाबदारी ग्रामसभेला दिली आहे. त्यामुळे जंगल जबाबदारीने राखा, वनखात्याचा कोणताही अधिकारी ग्रामस्थांना त्रास देणार नाही, असे सांगून राज्यात वनखाते अतिशय जोमाने काम करित असल्याचे त्यांनी सांगितले. वन असेल तर पर्यावरण टिकेल, असेही ते म्हणाले.

'एनटीसीए'चे देशातील पहिले कार्यालय नागपुरात

महाराष्ट्रात व्याघ्र संरक्षणाच्या कामात अनंत अडचणी आहेत. पर्यावरणाचे रक्षण करणे आमची प्राथमिकता आहे. यासोबतच व्याघ्र संरक्षणाची जबाबदारी पार पडताना आम्ही लोकहिताकडे दुर्लक्ष करणार नाही अशी ग्वाही केंद्रीय पर्यावरण मंत्री जयराम रमेश यांनी येथे दिली. नागपुरात पहिल्या राष्ट्रीय व्याघ्र संरक्षण प्राधिकरणाच्या कार्यालयाचे उदघाटन जयराम रमेश व महाराष्ट्राचे मुख्यमंत्री पृथ्वीराज चव्हाण यांच्या हस्ते झाले. देशात तीन ठिकाणी एनटीसीएचे कार्यालय तयार होत आहे. नागपूरसह बंगलोर आणि गुवाहाटी येथे हे कार्यालय राहिल. नागपुरातील कार्यालय पहिले आहे.

जंगल राखण्यासाठी गावांची भागीदारी आवश्यक : जयराम रमेश

देशातील जंगल वाचविण्यासाठी यापुढे गावांची भागीदारी ठेवावी लागणार आहे. भागीदारीशिवाय जंगल वाचणार नाही, असे स्पष्ट प्रतिपादन केंद्रीय पर्यावरण राज्यमंत्री जयराम रमेश यांनी केले. ते म्हणाले, २००६ मध्ये तयार झालेल्या वनहक्क कायदानेच गावाचा गौणवनोपजावर अधिकार सांगितला आहे. परंतु वनाधिकारी या निर्णयाची अंमलबजावणी करित नव्हते. यापुढे बांबू विक्रीचाही अधिकार आता ग्रामसभेला देण्यात आला. त्यामुळे यात अडथळा आणणाऱ्या वनाधिकार्यांवर केसेस दाखल केल्या जाईल, असे त्यांनी सांगितले. देशात वनहक्क कायदानेच गावांचे जंगल राखण्याचा जबाबदारी देण्याचे रवळ्याचे दावे मंजूर करण्यात आले आहे. याची संख्या महाराष्ट्रात १ लाखाच्यावर आहे तर २८०० गावांना देश पातळीवर सामुदायिक वनहक्क देण्यात आला आहे. महाराष्ट्रातील ६९१ गावांना हा अधिकार मिळाला. महाराष्ट्रातील नक्षलप्रभावीत पाच जिल्ह्यांना (गडचिरोली, गोंदिया, नांदेड, यवतमाळ, चंद्रपूर) वनजमिनी लोकहिताच्या कामासाठी वापरण्याच्या अधिकारातही वाढ करण्यात आली आहे. पूर्वी अडीच हेक्टर जमीन वापरण्याची मुभा होती. आता ती ५ हेक्टर करण्यात आली आहे. तसेच गडचिरोली जिल्ह्यातील वनकायदाने रखडलेल्या २२ सिचन प्रकल्पाचे प्रस्तावही भोपाळ येथील

लोकसत्ता

लोकमान्य लोकसत्ता

३ रुपये • नागपूर, गुरुवार, २८ एप्रिल २०११ • वर्ष २० • अंक २० • पृष्ठे १२ + नागपूर वृत्तांत • शहर आवृत्ती

नागपूर, मुंबई, पुणे, अहमदनगर, औरंगाबाद आणि दिल्ली येथून प्रसिद्ध

www.loksatta.com

निपटी ५,८३३.९० (- ३४.५०)

सेन्सेक्स १९,४४८ (-९७)

डॉलर ४४.५२

युरो ६५.०२

सोने २१,७९५

चांदी ६९,५५५

बांबू विक्रीचा अधिकार मिळणारे लेखामेंढा टरले देशातील पहिले गाव

■ वनहक्क कायद्याच्या आड येणाऱ्यांवर कडक कारवाई -रमेश ■ देशात गौण वन उत्पादनांची ५० हजार कोटीची बाजारपेठ ■ शेकडो आदिवासींनी केले निर्णयाचे स्वागत

देवेंद्र गावंडे

चंद्रपूर, २७ एप्रिल

गडचिरोली जिल्ह्यातील लेखामेंढा गावाला बांबू विक्रीचा अधिकार देत आज केंद्र व राज्य शासनाने देशात ५० हजार कोटीची उलाढाल असलेल्या गौण वन उत्पादनाची बाजारपेठ आदिवासींच्या हाती देण्याच्या संदर्भात महत्त्वपूर्ण पाऊल उचलले. हा क्रांतिकारी निर्णय जाहीर करतानाच केंद्रीय पर्यावरण मंत्री जयराम रमेश यांनी या कायद्याच्या आड येणाऱ्या वनाधिकाऱ्यांवर कायदेशीर कारवाई केली जाईल, असा इशाराही यावेळी बोलतांना दिला. केंद्र शासनाने पाच वर्षांपूर्वी वनहक्क कायदा लागू केला. त्याच्या अंमलबजावणीची खरी सुरुवात आज झाली. संपूर्ण देशात लेखामेंढा या गावाला हा मान मिळला.

आज दुपारी रणरणत्या उन्हात शेकडो आदिवासींच्या साक्षीने जयराम रमेश व मुख्यमंत्री पृथ्वीराज चव्हाण यांच्या हस्ते लेखामेंढा ग्रामसभेचे अध्यक्ष देवाजी तोफा यांना बांबू विक्रीसाठी आवश्यक असलेली वाहतूक परवाना पुस्तिका प्रदान करण्यात आली. यावेळी जमलेल्या आदिवासींनी टाळ्यांचा प्रचंड कडकडाट केला. तत्पूर्वी, या कार्यक्रमात बोलतांना जयराम रमेश यांनी या कायद्याच्या अंमलबजावणीत आडकाठी आणणाऱ्या वनखात्यातील अधिकाऱ्यांची खूप हजेरी घेतली. आजपासून बांबू हे गौण वन उत्पादन शासनाच्या नियंत्रणातून खऱ्या अर्थाने मुक्त होण्यास सुरुवात झाली आहे, असे त्यांनी जाहीर केले. वनाधिकाऱ्यांना मात्र जंगलावरील आपले नियंत्रण जाते

की, काय, अशी भीती वाटू लागली आहे. म्हणूनच हे अधिकारी या कायद्यात बदल करावा लागेल, त्या कायद्यात सुधारणा करावी लागेल, असे सूचवत आहेत. या खात्याचा मंत्री म्हणून मी आज जाहीर करतो की, वनहक्क कायद्याची अंमलबजावणी करण्यासाठी कोणत्याही कायद्यात बदल करण्याची गरज नाही, अशा स्पष्ट शब्दात त्यांनी भूमिका मांडली.

वन खात्याचे अधिकारी ज्या १९२७ च्या वन संरक्षण कायद्याचा आधार घेत आहेत तो कायदा ब्रिटीशांनी तयार केला आहे. या कायद्यात आदिवासींना जंगलातून बाहेर काढले तरच जंगले सुरक्षित राहतील, असे नमूद आहे. हे धोरण आज मान्य होण्यासारखे नाही. आता जंगलाचे रक्षण जनतेच्या भागिदारीतूनच होऊ शकते, अशी केंद्रातील युपीए सरकारची ठाम भावना झालेली आहे. त्यामुळे आता वनाधिकाऱ्यांनी कायद्यात बदल करण्याच्या मागणीऐवजी स्वतःच्या मानसिकतेत बदल करावा, असा टोला रमेश यांनी लगावला. देशातील २५ कोटी जनता जंगलात राहते. ही जनता जंगलाचे शत्रू आहे, असा समज वनखात्याने करून घेतला आहे. हा समज चुकीचा आहे. त्यामुळे खात्याचा मंत्री असून सुध्दा गेली दोन वर्षे या कायद्याच्या अंमलबजावणीसाठी मलाच लढाई लढावी लागली, असे ते म्हणाले. राज्याचे मुख्यमंत्री पृथ्वीराज चव्हाण यांच्या पुढकारामुळेच आज हा क्रांतिकारी निर्णय अंमलात येऊ शकला, असे ते म्हणाले. जंगलावर सामूहिक हक्काचे दावे

लेखामेंढा ग्रामसभेचे अध्यक्ष देवाजी तोफा यांना बांबू वाहतूक परवाना पुस्तिका प्रदान करताना केंद्रीय पर्यावरण मंत्री जयराम रमेश, मुख्यमंत्री पृथ्वीराज चव्हाण, सोबत पालकमंत्री आर.आर.पाटील, वनमंत्री डॉ.पतंगराव कदम, आमदार डॉ.नामदेव उसेंडी.

करण्याबाबत जनता अजूनही उदासीन आहे. त्यांनी आता तरी पुढकार घ्यावा, असे आवाहन त्यांनी केले. गौण वन उत्पादनात येणाऱ्या बारा उपजांची आधारभूत किंमत उरवण्याचे अधिकार राज्यालाच आहेत. तरीही आता योजना आयोग या किंमती उरवण्यासाठी पुढकार घेणार असल्याची माहिती रमेश यांनी देतांनाच योजना अयोगाच्या मते ५० हजार कोटीची उलाढाल असलेली ही बाजारपेठ आदिवासींच्या हाती देण्यासाठी सरकार कटिबद्ध असल्याचे स्पष्ट केले. ज्यांनी जंगल राखले

त्यांना विकास कामे करता येत नाहीत. यात संरक्षण कायद्याचा अडसर आहे, हे मान्य करून रमेश यांनी सार्वजनिक कामासाठी पाच हेक्टर वन जमीन राज्य शासनाला वापरता येण्याचे अधिकार देत असल्याचे आज जाहीर केले. मात्र, हे अधिकार नक्षलवादग्रस्त जिल्ह्यापुरते मर्यादित राहतील, असेही त्यांनी स्पष्ट केले. गडचिरोलीतील अडलेले सिंचन प्रकल्प येथे एक महिन्यात निकाली काढण्याची घोषणा त्यांनी केली. तत्पूर्वी, मुख्यमंत्री पृथ्वीराज चव्हाण यांनी यावेळी बोलतांना

आदिवासींना बांबू विक्रीचा अधिकार मिळाला, पण त्यांनी जंगल रक्षणाचे कर्तव्य विसरू नये, अशी अपेक्षा व्यक्त केली. राज्यातील १ लाख २१ हजार दावे फेटाळले गेले आहेत. त्याची पुन्हा तपासणी करण्यात येईल तसेच,

ताफा थेट लेखामेंढा गावात गेला. तेथील ग्रामसभेच्या कार्यालयाला भेट दिल्यानंतर जयराम रमेश यांनी गावातील महिलांशी संवाद साधला. महिलांच्या वतीने देवाजी तोफा यांची मुलगी मंदा तोफा यांनी मंत्र्यांना ग्रामसभेच्या कामाची

वनखात्याकडून व्यवहाराची तपासणी

कोणत्याही कामाची सुरुवात संशय मनात ठेवून करता येत नाही. त्यामुळे आज सरकारने अगदी स्वच्छ हेतूने गौण उत्पादनाची मालकी गावकऱ्यांना सोपवण्याचा निर्णय घेतला आहे. यात कुणीही गैरव्यवहार करणार नाही, अशी आशा करावयाला काही हरकत नाही. तरीही कायद्यातील तरतुदीनुसार वनखात्याकडून या व्यवहाराची तपासणी होईल, असे मत जयराम रमेश यांनी कार्यक्रमांतर पत्रकारांशी बोलतांना व्यक्त केले. गडचिरोलीत ४० टक्के पेंदे रिक्त आहेत हे प्रशासकीय अपयश नाही का, असा प्रश्न मुख्यमंत्री चव्हाण यांना केला असता यावर तातडीने तोडगा काढला जाईल, असे उत्तर त्यांनी दिले.

आदिवासी विकास महामंडळाच्या रचनेत आमलाग्र बदल करण्यात येईल, अशी घोषणा मुख्यमंत्र्यांनी यावेळी केली. गडचिरोलीचे पालकमंत्री आर.आर.पाटील यांनी बांबूसोबतच तेंदू पानाच्या विक्रीचा अधिकार सुध्दा ग्राम सभेला देण्यात यावा, अशी मागणी केली. यावेळी राज्याचे वनमंत्री डॉ.पतंगराव कदम, गडचिरोलीचे आमदार डॉ.नामदेव उसेंडी व ग्रामसभेचे अध्यक्ष देवाजी तोफा यांचीही भाषणे झाली. तोफा यांनी दावे करण्यासाठी आदिवासींना कागदपत्रे गोळा करण्यास सांगण्याऐवजी सरकारनेच प्रत्येक गावात जाऊन दावे मंजूर करावे, अशी मागणी केली.

तत्पूर्वी, सर्व पाहण्याचे आज सकाळी घानोरा येथे उभारलेल्या हॅलपेंडवर आगमन झाले. त्यानंतर पाहण्याचा कल्पना दिली. रमेश यांनी बांबू विक्रीच्या अधिकाराचा दुरुपयोग तर होणार नाही हा, असा प्रश्न केला असता सर्व महिलांनी एका सुरात नाही, असे उत्तर दिले. यावेळी आदिवासी विकास मंत्री बबनराव पाचपुते, पर्यावरण मंत्री संजय देवतळे, योजना अयोगाच्या सदस्य सचिव सुधा पिळे, पर्यावरणवादी कार्यकर्त्या सुनिता नारायण, राज्याचे प्रधान मुख्य वनसंरक्षक ए.के.जोशी, आमदार दीपक आत्राम, नामदेव गेडाम, जिल्हाधिकारी अतुल पाटणे, मुख्य कार्यालय अतिरिक्त अमीत सेठी, गडचिरोली जिल्हा परिषद अध्यक्ष रवींद्र ओळ्हातवार उपस्थित होते. लेखामेंढा गावातील आदिवासींच्या वतीने लढा देणारे मोहन हिराबाई हिरालाल, सुबोध कुळकर्णी व त्यांच्या सहकार्यांनी या गावाची माहिती पाहण्यांना दिली.

आदर्शमध्ये आपला फ्लॅट नसल्याचे जयश्री अभय भोसले यांना दोन फ्लॅट तपासण्याचे आदेश दिले आहेत. ***

न्यायप्रमाणे बांबूला गौण वनोपजाचा दर्जा दिला, तराच दर्जा तेंदू पत्त्यालाही द्यावा, अशी मागणी या कार्यक्रमात गृहमंत्री व जिल्ह्याचे पालकमंत्री आर. आर. पाटील यांनी केली. आज तेंदू पत्त्याचा व्यापार ठेकेदारांकडून होतो, तो जंगलक्षेत्रातल्या गावकऱ्यांनीच करावा यादृशीने तेंदू पत्ताही गौण वनोपज ठरविणे आवश्यक असल्याचे ते म्हणाले. ***

बांबू गौण वनोपज, विक्रीचा थाटात शुभारंभ

वाहतूक परवाना न देणाऱ्या अधिकाऱ्यांवर खटले दाखल करणार : जयराम रमेश

तेंदूलाही तोच न्याय लावा - आरआर

लोकशाही वार्ता / २७ एप्रिल
गडचिरोली : बांबूला गौण वनोपजाचा दर्जा देण्यात येऊन ग्रामसभेला बांबूचा वाहतूक परवाना प्रदान करण्याच्या ऐतिहासिक निर्णयाचा शुभारंभ आज २७ एप्रिल रोजी सकाळी ११ वाजता धानोरा तालुक्यातील लेखामेंडा येथे केंद्रीय पर्यावरण मंत्री जयराम रमेश यांच्या हस्ते व मुख्यमंत्री पृथ्वीराज चव्हाण यांच्या प्रमुख उपस्थितीत पार पडला. बांबूची विक्री करण्याचा अधिकार व वाहतूक परवाना मिळविलेले लेखामेंडा हे देशातील पहिले गाव ठरले आहे.

या कार्यक्रमाला गृहमंत्री आर.आर. पाटील, वनमंत्री पद्मराव कदम, आदिवासी विकास मंत्री बबनराव पाचपुते, पर्यावरण मंत्री संजय देवतळे, केंद्रीय निशानम मंडळाच्या सदस्य सचिव सुधा पिच्छे प्रामुख्याने उपस्थित होते. यावेळी वाहतूक परवाना हटने लेखामेंडा गावाचे प्रवक्तृ देवाजी गोडाम व आ. डॉ. नामदेव उमरेडी यांना बांबूची वाहतूक परवाना पुस्तिका भन्मानपूर्वक प्रदान करण्यात आली.

यावेळी पर्यावरणमंत्री जयराम रमेश म्हणाले

की, इंग्रजांनी १९२७ मध्ये तयार केलेल्या वनकायद्यावरच देशातील वनविभागाचा कारभार सुरू आहे. या जाचक कायद्यांतर्गत हजारो नागरिकांवर खटले सुरू आहेत. या कायद्यानुसार खटले दाखल करण्याचे अधिकार वनाधिकार्यांना देण्यात आले आहेत. परंतु यापुढे ग्रामसभेच्या लोकां अनुमतीशिवाय नागरिकांवर खटले दाखल करता येणार नाही. यासंबंधी संसदेच्या अधिवेशनात चर्चा होणार असल्याचे त्यांनी सांगितले.

२५ कोटी लोक जमातींवर उपजाविका करतात, वनसंरक्षण होऊच शकत नाही, असे लक्षात आल्यावर पारंपरिक वनहक्क कायदा २००६ निर्माण करण्यात आला. त्यानुसार देशभरात ११ वनसंरक्षणही होत नव्हते. लोकसहभागाला शिवाय

लेखा (मेंडा) येथे देवाजी तोफा व आ. डॉ. उमरेडी यांना बांबू वाहतूक परवाना व पुस्तिका प्रदान करताना केंद्रीय पर्यावरणमंत्री जयराम रमेश, मुख्यमंत्री पृथ्वीराज चव्हाण, गृहमंत्री आर. आर. पाटील, पंतप्रराव कदम, बबनराव पाचपुते, आ. गोडाम, आ. आश्राम

वनसंरक्षण होऊच शकत नाही, असे लक्षात आल्यावर पारंपरिक वनहक्क कायदा २००६ निर्माण करण्यात आला. त्यानुसार देशभरात ११ लाख कुटुंबांना वैयक्तिक हक्क, तर २ हजार ८००

असा विश्वास आहे. गौण वनोपजाचे किमान समर्थन मूल्य ठरविण्याची जबाबदारी केंद्रसरकारने घ्यावी. १९८० च्या वनकायद्यानुसार सद्यस्थितीत सार्वजनिक कार्यासाठी वनविभागाची

न्यायप्रमाणे बांबूला गौण वनोपजाचा दर्जा दिला, तराच दर्जा तेंदू पत्त्यालाही द्यावा, अशी मागणी या कार्यक्रमात गृहमंत्री व जिल्ह्याचे पालकमंत्री आर. आर. पाटील यांनी केली. आज तेंदू पत्त्याचा व्यापार ठेकेदारांकडून होतो, तो जंगलक्षेत्रातल्या गावकऱ्यांनीच करावा यादृशीने तेंदू पत्ताही गौण वनोपज ठरविणे आवश्यक असल्याचे ते म्हणाले.

गावांना सामूहिक हक्क बहाल केल्याची माहिती श्री. रमेश यांनी यावेळी दिली. जे अधिकारी बांबू वाहतूक परवाना देण्यास नकार देतील, त्यांच्यावर खटले दाखल करण्याची तरतूदही सरकारने केल्याची माहिती त्यांनी दिली.

ना. रमेश पुढे म्हणाले की, विविध प्रकारच्या गौण वनोपज विक्रीचे अधिकार मिळाल्याने गावांची आर्थिक स्थिती सुधारेल, असा विश्वास आहे. गौण वनोपजाचे किमान समर्थन मूल्य ठरविण्याची जबाबदारी केंद्रसरकारने घ्यावी. १९८० च्या वनकायद्यानुसार सद्यस्थितीत सार्वजनिक कार्यासाठी वनविभागाची केवळ अडीच एकर जागा वनविभाग देऊ शकतो. परंतु त्यात बदल करून आता साडेचार एकर जागा देण्याचा निर्णय केंद्रशासनाने घेतला आहे. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक देवान मुख्या वनसंरक्षक शालीक गोशी यांनी केले. जिल्हाधिकारी अतुल पाटणे यांना आभार जाणवले यावेळी वनविभागामध्ये अपर इन्सपेक्टिव्ह फॉरेस्ट ऑफिसर आशुतosh गोडाम, वनसंरक्षक पुरुषोत्तम देवले, गडचिरोलीचे पंचायत नगराध्यक्ष सुरेश सावकार पोरेडोवार, प्रकाश सावकार पोरेडोवार उपस्थित होते. ***

गील
प्रवर्क
क,
क, आणि
कृष्ण
दड
व्ह
हानी
पती
रणे
हानी
वाचे
गहे.
हानी
मुळे
गय,
येस
येकी
घात
तुपी
डिट
श्य,
राणि
येकी
मॉफ
ईई,
चेस
गाख
।

राजा यांच्या निर्णयाचा इतका मोठा फटका बसू समिती स्थापन करण्याचा

बांबूचा वाहतूक परवाना ग्रामसभेला बहाल करताना केंद्रीय पर्यावरणमंत्री जयराम रमेश, मुख्यमंत्री पृथ्वीराज चव्हाण, गृहमंत्री आर. आर. पाटील, वनमंत्री पतंगराव केदम, आ. उर्सेडी व इतर मान्यवर

बांबूचा वाहतूक परवाना ग्रामसभेला बहाल

नक्षलप्रभावित जिल्हांना सार्वजनिक उपक्रमांसाठी जमीन : जयराम रमेश

जिल्हा प्रतिनिधी
गडचिरोली, २७ एप्रिल
गौण वनउपजाचा दर्जा देऊन बांबूची विक्री व वाहतूक करण्याचा परवाना आज लेखामंडा येथील ग्रामसभेला बहाल करून शासनाने गडचिरोली जिल्ह्यातील लोकांना दिलासा दिला आहे. संपूर्ण देशासाठी हे एक क्रांतिकारी पाऊल असून जंगलाच्या संरक्षणासाठी लोकांच्या भागिदारीची गरज असल्याचे स्पष्ट मत केंद्रीय पर्यावरण व वन राज्यमंत्री जयराम रमेश यांनी मांडले आहे.

राज्यातील गडचिरोली, चंद्रपूर, गोंदिया, यवतमाळ व नंदेड या पाच नक्षलप्रभावित जिल्हांना सार्वजनिक उपक्रमांसाठी सामुदायिक वनहक्कांतर्गत साडेबारा एकर जमीन देण्याची घोषणा आज जयराम रमेश यांनी धानोरा

दिल्लीतील सरकार आले गल्लीत!

दिल्ली व मुंबईत बसून आदिवासींच्या समस्या सुटणार नाहीत. दिल्लीतल्या सरकारला गल्लीत यावेच लागेल आणि आज दिल्लीतील सरकार लेखामंडा येथे पोहचले. दिल्लीतील व गल्लीतील सरकार मिळून आता विकास करू, मात्र या दोघांमध्ये दलाल नको, अशी स्पष्ट भूमिका लेखामंडा येथील समाजसेवक देवाजी तोफा यांनी मांडली. माणसाशी माणसासारखे वागले पाहिजे. पाणी, जमीन, जंगल, माती सरकारी तर माण आदिवासी भिकारी का? असा परखड सवाल करीत तोफा यांनी सरकारवर आपल्या भाषणातून चांगलीच तोफ डागली. बटन दाबून चालू होते ती 'कार' आणि धक्का देऊन चालू होते ते 'सरकार' असे म्हणत तोफा यांनी आदिवासींच्या समस्या यावेळी मांडल्या.

आदिवासी हा वाघासोबतही लढायला घाबरत नाही. मात्र त्याला अधिकाऱ्यांशी भांडून एक कागदही मिळविता येत नाही. 'दिल्ली, मुंबईत आमचे सरकार-आमच्या गावात आम्हीच सरकार', असा खणखणीत इशाराही यावेळी त्यांनी दिला.

तालुक्यातील नक्षलग्रस्त लेखामंडा येथे केली. वनविभागाच्या जाचक कायद्यामुळे व वनाधिकाऱ्यांच्या गैरसमजुतीमुळे अनेक ठिकाणी सार्वजनिक उपक्रमांसाठी जागा देताना वनविभागकडून (पान ६ वर)

विलास
शिंदे
आरोप
आठव
सादर क
आज म्
सीबीआ
न्या
आणि वे
निर्देश
प्रकरणात
सीबीआ
यावर त
करणारी
दाखल ने
करताना न

एण्डो
भाज
तिरु
एण्डो
देशभरात
मागणी भा
आहे. पक्ष
लोकसभेत
स्वराज
कीटकनाशक
अनेक तों
लागला. त
आपुलकी अ
भाजपात
यावर नुकती
यावर संपूर्ण दे
यासाठी आ
लिहिल्याचे स्व

मृत्यू झाला.

पान १ वरून वाहतूक परवाना ग्रामसभेला बहाल

टाळाटाळ केली जाते. त्यामुळे सिंचनाचे प्रकल्प देखील रखडले आहेत. मात्र अशा उपक्रमासाठी आता पाच जिल्हांना साडेबारा एकर जागा देण्याची अधिकृत घोषणा करून केंद्रीय पर्यावरण मंत्र्यांनी वनविभागाच्या अधिकाऱ्यांनी आपल्या मानसिकतेत बदल करण्याची गरज असल्याचे सांगितले. बांबूला गौण वनउपजाचा दर्जा बहाल करून बांबू कटाई, विक्री आणि वाहतूकीचा परवाना ग्रामसभेला देण्यासाठी ते धानोरा तालुक्यातील लेखामंडा येथे आले असता बोलत होते. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी मुख्यमंत्री पृथ्वीराज चव्हाण, तर प्रमुख उपस्थितांमध्ये गृहमंत्री तथा पालकमंत्री आर. आर. पाटील, वनमंत्री डॉ. पतंगराव केदम, आदिवासी विकासमंत्री बचनराव पाचपुते, पर्यावरण व

व नाशकच प्राप्त सगातकार वाळ स्वरूप असणार आहे.

सांस्कृतिक कार्यमंत्री संजय देवतळे, भारत सरकारच्या नियोजन मंडळाचे सदस्य सचिव सुधा पिळई, जिल्हा परिषदेचे अध्यक्ष रवींद्र ओझालवार, आमदार डॉ. नामदेव उर्सेडी, आ. अनंदराव गेडाम, आ. दीपक आत्राम, जि. प. उपाध्यक्ष गजेंद्र गण्यारपवार, वनविभागाच्या अप्पर मुख्य सचिव श्रीमती अंनंता दाणी, प्रधान मुख्य वनसंरक्षक आलोककुमार जोशी, विभागीय आयुक्त बी. व्ही. गोपालईडी, विज्ञान व पर्यावरण केंद्राच्या महासंचालक सुनीता नारायण आदींची उपस्थिती होती.

जयराम रमेश पुढे म्हणाले, लोकांच्या सहभागशिवाय जंगल वाचवू शकत नाही. वैयक्तिक वनहक्काचे दावे निकाली काढण्यास वनविभागाची गती चांगली आहे. आतापर्यंत ११ लाख लोकांना व्यक्तिगत वनहक्क दिल्या गेले तर त्यातील १ लाख लोक केवळ महाप्रभृतील आहेत. मात्र सामुदायिक वनहक्काचे देशात केवळ २८०० दावे

निकाली काढण्यात आलेले आहेत. हे दावे निकाली काढण्याच्या प्रक्रियेत वाढ करण्यावरही भर देण्याचे त्यांनी सांगितले. यावेळी मुख्यमंत्री म्हणाले, २००६ च्या वनकायद्यात बांबूला गौण वनउपज असल्याचा दर्जा देण्यात आला आहे. मात्र कायद्याचा चुकीचा अर्थ वनाधिकाऱ्यांनी लावून आजपर्यंत बांबू दुर्लक्षित राहिला. मात्र आता बांबूला गौण वनउपजाचा दर्जा मिळाल्याची अधिकृत घोषणा झाल्याने खऱ्याअर्थाने २००६ च्या कायद्याचा लाभ मिळेल. वनविभाग व आदिवासींनी हातात हात धरून पुढे आले पाहिजे. गडचिरोली जिल्ह्यात 'बांबू मिशन'चे काम उपडण्यासाठी प्रयत्न करणार असल्याचे त्यांनी सांगितले. याप्रसंगी आर. आर. पाटील, आ. उर्सेडी, सुधा पिळई, सुनीता नारायण यांची समर्थित भाषणे झालीत. कार्यक्रमाचे प्रस्ताविक प्रधान मुख्य वनसंरक्षक आलोककुमार जोशी तर आभारप्रदर्शन जिल्हाधिकारी अतुल पाटणे यांनी केले.

राखून ठेवला.

दोर्णार
आरोप ठेवण्या
वर्षापूर्वी दिले

कार्यालय

इस कार्य
१३.४.२०११
आनलाईन आ
११६११/११
निस्स्त की का

(बी-१२०७८)

व्यवस्थित
संचार निगम लि
(प्रशासन), अ
पुस्तक (पेजान
२०११ म ००१
पुस्तक कणे.
१५.०० बाजत
परिचरान द्या

Telcalcutta 28 Apr-11

http://www.telegraphindia.com/1110428/jsp/nation/story_13912918.jsp

Village wins three-decade battle to sell bamboo

JAIDEEP HARDIKAR

Gadchiroli (Maharashtra), April 27: Power comes through the barrel of a gun, Mao Zedong said. For Lekha-Mendha, though, such power seems rooted in bamboo.

The village in Maharashtra's Gadchiroli today became the first in India to win the right to grow, harvest and sell bamboo, a key goal of a five-year-old central law which aims to give tribal communities control over some resources of the jungles they live in.

"This is a historic day. Bamboo has been liberated (from government control)," said Union environment minister Jairam Ramesh as the forest department handed over the powers to issue permits over bamboo to the headman of the village, dominated by the Gondi tribals.

Chief minister Prithviraj Chavan, also present with several of his cabinet colleagues, echoed Ramesh. "This one's not a small event. Your voice is bound to reach other forest villages in the country." Old-timers in the area, which borders the Maoist-infested Bastar in Chhattisgarh, could not recall the last time a chief minister arrived with a VIP retinue as big.

"It took over three decades to get what is ours," said Lekha-Mendha's sexagenarian chief Devaji Tofa before he received the permits at the event. Then, the bespectacled leader rent the air with a slogan coined years ago: "Delhi-Mumbai mawa sarkar, mawa nate mate sarkar (We've our government in Delhi and Mumbai, but here in our village, we ourselves are the government)." The crowd of tribals chorused.

Mendha was being seen as a test case for tribals to get control of minor forest produce — the main aim of the Scheduled Tribes and Other Traditional Forest Dwellers (Recognition of Forest Rights) Act, 2006, in short the forests rights act (FRA).

Earnings from minor forest produce — which includes bamboo and could later cover other items such as herbs and leaves — could top Rs 50,000 crore, says the Planning Commission.

The forest department had opposed the move. "Our main concern was that such sweeping powers could be misused by villagers leading to the degradation and overexploitation of bamboo forests," said an official.

The first breakthrough came this January, when the Centre recognised bamboo as grass, not timber, something taxonomists and biologists have been saying for ages. Till then, the forest departments across the country had used the old classification to deny communities control over bamboo, arguing that the Indian Forest Act, 1927, treated bamboo as a tree and, hence, it was not a minor forest produce.

Even last week, the principal chief conservator of forests (Maharashtra), Alok Joshi, said in a letter to the additional chief secretary (forests) that it would be illegal if village communities cut and sell bamboo from forests under the FRA without the prior permission. Joshi cited a provision in the forest conservation act of 1927 to drive home his point.

But Ramesh appeared to reject the argument outright today. "We can change the law, the rules, but it's time we changed our mindset," the Union minister said in an apparent snub to the forest officials. "There is no need to amend or make any other law to implement to give a community a right to harvest or sell bamboo under the FRA. It is a violation of law if any forest official is not giving the right to the villages that have been granted the community rights under the FRA and we will legally proceed against such officials," he warned.

Chief minister Chavan worked over the past two months behind the scenes to convince the forest department to change its stand.

R.R. Patil, the Maharashtra home minister who oversees Gadchiroli as "guardian minister", went a step further and said Tendu leaves too should be handed over to the villages. Tendu leaves are used to make bidis and wrappers.

Village head Tofa pledged to protect the forests. "Remember, with the power comes the responsibility. It's now our responsibility to protect our forests."

Top

The Times of India/ Nagpur/ April 28, 2011

<http://timesofindia.indiatimes.com/city/nagpur/Ramesh-cracks-whip-warns-foresters/articleshow/8104806.cms>

Ramesh cracks whip, warns foresters

Ramu Bhagwat, TNN | Apr 28, 2011, 07.27am IST

MENDHA (Gadchiroli): Issuing a stern warning to the country's forest bureaucracy, Union forest minister Jairam Ramesh said officials who fail to implement the Forest Rights Act, 2006, will be liable to face action.

After the revolutionary step of handing over full community forest rights to Mendha, the first village in the country to get community right to harvest and sell bamboo, Ramesh told the forest officials that they need to change their mindset. "You cannot save forests without the involvement of people. And to involve people, it's imperative to give them a stake. That is what the Act intends – to give individual and communities living in and around forests a right to have their say and make use of minor forest produce," Ramesh said here on Wednesday.

The historic event was marked by handing over of the transit pass (book), required for movement of the bamboo after its sale, to the Gram Sabha of Mendha. The Gram Sabha and not the forest department will now regulate bamboo harvesting and its sale in the village.

Ramesh's warning to forest officials assumes importance in view of their reluctance to implement the provisions on community forest rights. The law was passed in 2006 and its rules and regulations were framed in 2008. Yet, it was not implemented anywhere in the country – till Mendha Lekha happened. In fact, a few days ago, in response to an appeal by Ramesh, the state's principal chief conservator of forests A K Joshi had replied. He expressed reservations and claimed that the implementation could be detrimental for forest conservation. Ramesh lauded chief minister Prithviraj Chavan for taking the bold and courageous step to implement the FRA in its true spirit.

"Today I want to send a loud and clear message that the Forest Rights Act overtakes the archaic Forest Conservation Act, 1927, which pitted the tribals against the forest department. FRA was being misinterpreted causing delay in its implementation. But from today, this will change. Bamboo is liberated. The true implementation of FRA, by passing on the financial benefits of community rights, begins today," said Ramesh.

After bamboo, the next big step would be giving a similar right on tendu leaf, Mahua and wax for entitled communities, hinted Ramesh. Tendu and bamboo are the gross revenue earners for the forest department and at the same time a major source of corruption.

Ramesh along with Maharashtra chief minister Chavan, Planning Commission member-secretary Sudha Pillai, state home minister R R Patil, forest minister Patangrao Kadam, tribal development minister Babanrao Pachpute, environment and cultural affairs minister Sanjay Deotale, local MLAs, top forest officials and **Sunita Narain** from the **Centre for Science and Environment**, New Delhi, and social activists like Mohan Hirabhai Hiralal of Vrikshamitra had supported Mendha village in its 20-year-long struggle to claim its community right. Village elder Devaji Tofa and the disciplined gram sabha which had the conviction to declare itself government at the village level, were instrumental in achieving this revolutionary success.

Chavan said the handing over of the TP book to the gram sabha was not a small village function but a historical event. He noted that it was perhaps the first time that so many dignitaries had converged at a small village like this. He exhorted the people not to misuse the new power given to them and use it judiciously with responsibility so that forests are saved while sustaining livelihoods. He announced that a bamboo processing zone would be set up at Chamorshi in the district. He would also take up starting of an office of the National Bamboo Mission here, he said.

TOD, Nagpur, 22 April 2011

FIGURATIVELY SPEAKING

Several of the announcements made by forest minister Jairam Ramesh and chief minister Prithviraj Chavan on Wednesday contained these important statistics

32,230

Area in hectares of zudpi jungle which state government proposes to demarcate

50Cr

Amount sanctioned for settlement of villages outside tiger reserves. Another Rs 50 crore to be given in October for the same thing

15Cr

Amount sanctioned for cleaning up Lonar lake

92,000

Hectares of zudpi jungle to be set aside for compensatory afforestation

TIMES CITY

350Cr

Green bonus given to Maharashtra for its forest cover

THE TIMES OF INDIA, NAGPUR | THURSDAY, APRIL 28, 2011

BIG DADDY IS WATCHING

I will return to Nagpur in June and review the implementation of these decisions

RAMESH CRACKS WHIP, WARNS FORESTERS

Mendha Village Formally Given Community Forest Rights

Ramu Bhagwat | 11n

Mendha (Gadchiroli): Issuing a stern warning to the country's forest bureaucracy, Union forest minister Jairam Ramesh said officials who fail to implement the Forest Rights Act, 2006, will be liable to face action.

After the revolutionary step of handing over full community forest rights to Mendha, the first village in the country to get community right to harvest and sell bamboo, Ramesh told the forest officials that they need to change their mindset. "You cannot save forests without the involvement of people. And to involve people, it's imperative to give them a stake. That is what the Act intends to give individual and communities living in and around forests a right to have their say and make use of minor forest produce," Ramesh said here on Wednesday.

The historic event was marked by handing over of the (trans) pass (book), required for movement of the bamboo after its sale, to the Gram Sabha of Mendha. The Gram Sabha and not the forest department will now regulate bamboo harvesting and its sale in the village.

Ramesh's warning to forest officials assumes importance in view of their reluctance to implement the provisions on community forest rights. The law was passed in 2006 and its rules and regulations were framed in 2008. Yet, it was not implemented anywhere in the country till Mendha Lekha happened. In fact, a few days ago, in response to an appeal by Ramesh, the state's principal chief conservator of forests A K Joshi had replied the

ANNOUNCEMENTS GALORE

• All irrigation projects pending forest department approval - 22 of them in Gadchiroli will be looked into. The three pending before the Regional Forest office in Bhopal will be cleared within a month. Gadchiroli has 85% of its area under forest and irrigation and several public projects face forest law hurdle.

• Railway projects needing forest department clearance will be looked into favourably.

• Forest Rights Act gives unbridled power to forest officers under section 68 by which offences are booked against tribals for violation of Act. A move will be made to curtail

Social activist Mohan Hirabhai Hirabhai, CM Prithviraj Chavan & NTCA's Rajesh Gopal at Mendha

the power given to forest officials and get written approval of the gram sabha before booking offence against a tribal member.

• Tendu, mahua and lakh (wax) may also be included under the community forest rights. This will generate huge income for the gram sabha that can be used for village

development - to set up schools, hospitals and built roads and water supply system.

• In Naxal affected Gadchiroli and Gondia districts, the Union forest ministry would give powers to the state government to allocate land for public utility.

• Earlier, two hectares was allowed, now the state can give up to 12.5 acres or five hectares for the community use or public purpose.

• 2800 applications nationally received for community rights, 691 cleared, 3 lakh individual applications received, 1 lakh cleared.

When diminutive Tofa stood tall among high & mighty

Mendha: Devaji Tofa, the diminutive tribal elder of Mendha, displayed

indomitable courage and simplicity in the presence of powerful dignitaries who were present in full strength on the dais.

"We tribals can battle a tiger and tame it in the jungle but ask us to deal with a babu in the government and we are totally lost. Paperwork is something we can never do or understand," he said, drawing huge applause.

Taking a dig at the bureaucrats and ministers,

Devaji Tofa thanks union environment minister Jairam Ramesh at Mendha

expressed reservations and claimed that the implementation could be detrimental for forest conservation. Ramesh lauded chief minister Prithviraj Chavan for taking the bold and courageous step to implement the FRA in its true spirit.

"Today I want to send a loud and clear message that the Forest Rights Act over-takes the archaic Forest Conservation Act, 1927, which pitted the tribals against the forest department. FRA was being misinterpreted causing delay in its implementa-

tion. But from today, this will change. Bamboo is liberated. The true implementation of FRA, by passing on the financial benefits of community rights, begins today," said Ramesh.

After bamboo, the next big step would be giving a

similar right on tendu leaf, Mahua and wax for entitled communities, hinted Ramesh. Tendu and bamboo are the gross revenue earners for the forest department and at the same time a major source of corruption.

Ramesh along with Maharashtra chief minister Chavan, Planning Commission member secretary Sudho Pillai, state home minister R R Patil, forest minister Patangrao Kadam, tribal development minister Babanrao Pachpute, environment and cultural affairs minister Sanjay Deotale, local MLAs, top forest officials and Sanjay Narayn from the Centre for Science and Environment, New Delhi, and social activists like Mohan Hirabhai Hirabhai had supported Mendha village in its 20-year-long struggle to claim its community right. Village elder Devaji Tofa and the disciplined gram sabha which had the conviction to declare itself government at the village level, were instrumental in achieving this revolutionary success.

Chavan said the handing over of the TP book to the gram sabha was not a small village function but a historical event. Honored that it was perhaps the first time that so many dignitaries had converged at a small village like this. He exhorted the people not to misuse the new power given to them and use it judiciously with responsibility so that forests are saved while sustaining livelihoods. He announced that a bamboo processing zone would be set up at Chanorshi in the district. He would also take up starting of an office of the National Bamboo Mission here, he said.

MENDHA COMES ALIVE

When the VIPs came calling in the tribal village of Mendha in Gadchiroli district, it was for a historic event. Forest minister Jairam Ramesh gave full community forest rights to the village, the first in the country. Villagers embraced the new power wholeheartedly but were urged by chief minister Prithviraj Chavan not to misuse it and use it judiciously.

पृष्ठ 2 पर

३४ से

बांस को मिल गई आजादी

उद्यपुर
वाला
पुनः
ई से
विमान
री से
मुंबई
(खे)

5!

तो

बात पर
के मुख्य
प्रवर्षक
ी दिया.
हुआ है.
यम की
वाई की
ने केन्द्र
नागजात
प्रकरण
न मुख्य
का उत्तर
तल 15

abri)

ico
4 Lac
parks

25332899

जयराम के हाथों टीपी का वितरण

गड़चिरोली कार्यालय गड़चिरोली. कई वर्षों से बांस को अल्प वनोपज का दर्जा देकर उसकी बिक्री का अधिकार ग्राम सभा को देने को लेकर संघर्षरत लेखामेंढावासियों की आखिर जीत हुई. केंद्रीय पर्यावरण मंत्री जयराम रमेश के हाथों बुधवार को लेखामेंढा के ग्राम सभाध्यक्ष देवाजी तोपा को टीपी बुक का वितरण किया गया. अब वन हक कानून के तहत बांस को गौण वनोपज का दर्जा देकर उसके बिक्री का अधिकार गाँववासियों को प्राप्त हुआ है. केंद्र व राज्य सरकार के इस ऐतिहासिक निर्णय से बांस के साथ ही ग्रामीणों को आर्थिक आजादी मिली. सामूहिक वन हक से ही बांसों जंगल

रच दिया इतिहास

रमेश ने कहा, कि बांस का स्वामित्व हक ग्राम सभा को देने का ऐतिहासिक कदम सरकार ने उठाया है जिसके लिए टीपी का अधिकार भी ग्राम सभा को दिया गया है. वनाधिकारियों को चेताया है कि ग्रामीणों के इस अधिकार में अंगर वे बाधा डालते हैं तो उन पर कानूनी कार्रवाई हो सकती है.

बांस आधारित उद्योग निर्माण हो - सीएम

बांस का अधिकार ग्राम सभा को मिलने के बाद बांस उद्योग होने को डर वनाधिकारियों को था. किंतु सरकार ने कल्याणकारी उद्देश्य से बांस का स्वामित्व हक ग्रामस्थों को प्रदान किया है. नागरिक इस अधिकार का सही इस्तेमाल कर तथा उद्योजक आगे आकर जिले में बांस पर आधारित उद्योगों का निर्माण कर यह आह्वान मुख्यमंत्री चक्राण ने किया. राज्य में 50 प्रतिशत वनवासी जिलों के लिए अलग कानून बनाए जाने की उन्होंने घोषणा की. अभ्यक्षता मुख्यमंत्री पर्यावरण विभाग में की. प्रमुख अतिथि महमंती आर.आर. पाटिल, वनमंत्री पताराव कुदम, आदिवासी विकास मंत्री बबनराव पाचपुते, पर्यावरण मंत्री संजय देवतले उपस्थित थे.

झुड़पी जंगल अब नहीं बनेंगे बाधा

(महानगर वल)

बांबू वन कायद्यातून मुक्त

केंद्रीय वन व पर्यावरण राज्यमंत्री जयराम रमेश यांची माहिती

गडचिरोली / अविनाश भांडेकर

बांबूला गौण वनउपजाचा दर्जा देण्याचा भारत वर्षातील ऐतिहासिक निर्णय घेण्यात आल्याची घोषणा केंद्रीय वन व पर्यावरण राज्यमंत्री जयराम रमेश यांनी मेंढालेखा या गावात केली.

गडचिरोली जिल्ह्याच्या धानोरा तालुक्यातील मेंढालेखा या गावात बुधवारी आयोजित कार्यक्रमात ना. जयराम रमेश बोलत होते. या कार्यक्रमात बांबू वनकायद्याच्या कचाट्यातून मुक्त करून त्याची पहिली टिपी स्थानिक आ. डॉ. नामदेव उसेंडी यांना प्रदान करण्यात आली.

कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महाराष्ट्राचे मुख्यमंत्री पृथ्वीराज चव्हाण होते. व्यासपीठावर वनमंत्री डॉ. पतंगराव कदम, महाराष्ट्राचे गृहमंत्री व गडचिरोली जिल्ह्याचे पालकमंत्री आर. आर. पाटील, आदिवासी विकासमंत्री बबनराव पाचपुते,

▶▶ आ. डॉ. उसेंडी यांना पहिली टिपी

▶▶ नक्षलग्रस्त जिल्ह्यांत सामाजिक हितासाठी जागेची मर्यादा ५ हेक्टर पर्यंत वाढविणार

▶▶ २२ सिंचन प्रकल्पांबाबत १ महिन्यात

सांस्कृतिक कार्य व पर्यटनमंत्री संजय देवतळे, जि. प. अध्यक्ष रवींद्र ओल्लालवार, नियोजन मंडळाच्या सदस्य सचिव सुधा पिल्लई, अप्पर मुख्य वन सचिव अंना दानी, पर्यावरण महानिदेशक सुनिता नारायण, आ. आनंदराव गोडाम, आ. डॉ. नामदेव उसेंडी, आ. दीपक आत्राम, सामाजिक कार्यकर्ते देवाजी तोफा, विभागीय आयुक्त बी.व्ही. गोपालरेड्डी, प्रधान मुख्य वनसंरक्षक ए. के. जोशी, जिल्हाधिकारी अतुल पाटणे, मुख्य कार्यकारी अधिकारी डॉ. अमित सैनी उपस्थित होते.

ना. जयराम रमेश म्हणाले,

गडचिरोली जिल्ह्यातील मेंढालेखा हे गाव बांबूला गौण वनउपजाचा वाहतूक परवाना बुक सोपविण्यात आलेले देशातील पहिले गाव आहे. बांबूवर पूर्ण हक्क ग्रामसभेचाच असून वन अधिकाऱ्यांनी बांबूला कायद्याच्या कचाट्यात बंदिस्त करून ठेवले होते. त्यामुळे कुठल्याही नियमात बदल करण्याची आवश्यकता नसून यापुढे बांबूला गौण वनउपज मानून त्या संबंधीचे संपूर्ण अधिकार ग्रामसभेला सोपविण्यात आले आहेत. या हक्काबरोबरच ग्रामसभेवर आता वनसंरक्षणाची जबाबदारी असून ती आदिवासी जागरूकतेने पार ▶▶ पान २ वर

बांबू वन कायद्यातून मुक्त

पाडतील. कोणताही वन अधिकारी या कायद्याचे उल्लंघन करेल तर त्याच्यावर गुन्हा दाखल केला जाऊ शकतो. १९२७ च्या कायद्यान्वये वन सुरक्षित ठेवले आहे. वनात आदिवासी मिळून मिसळून राहू शकत नाही त्यामुळे त्यांना बाहेर काढावे असे वनअधिकार्यांना वाटत राहिले. मात्र आदिवासी समुदायांनी जंगल वाचविले आहे. त्यामुळे जंगलावर आदिवासींचाच अधिकार आहे. जंगलाच्या भरोश्यावर २५ कोटी लोके जीवन जगतात. त्यामुळे आदिवासी हे वनाचे शत्रू आहेत ही मानसिकता वन अधिकार्यांनी बदलण्याची गरज आहे. वनअधिकार कायदा २००६ लागू झाल्यापासून देशात ११ लाख लोकांना व्यक्तिगत वन हक्क देण्यात आल्याची माहिती देत ना. रमेश म्हणाले, महाराष्ट्रात एक लाख व्यक्तिगत वन हक्क बहाल करण्यात आले. सामूहिक वन हक्काच्या बाबतीत मात्र आपण खूप मागे आहोत. भारतात आतापर्यंत केवळ २ हजार ८०० सामूहिक वन हक्क बहाल करण्यात आले आहेत. त्यातील ६९१ गावे महाराष्ट्रातील आहेत. सामूहिक वनहक्कात वाढ करण्यासाठी प्रयत्न करण्याची गरज आहे. गौण वन उपजासाठी किमान आधारभूत किंमत ठरवून देण्यात यावी अशी विनंती नियोजन आयोगाला करण्यात आली. १२ गौण वनउपजांना किमान आधारभूत किंमत मिळाल्यास आदिवासींना त्याचा फायदा मिळेल. राज्य सरकारांनी यासाठी पुढाकार घ्यावा असे आवाहन ना. रमेश यांनी केले. वन संरक्षण कायदा १९८० अन्वये जिल्हास्तरावर सार्वजनिक हिताची कामे करण्यासाठी अडीच एकर जमीन देण्याचे अधिकार राज्यांना होते. महाराष्ट्रातील गडचिरोली, गोंदिया, चंद्रपूर, यवतमाळ व नांदेड या नक्षलग्रस्त पाच जिल्ह्यात ही मर्यादा साडेबारा एकर (५ हेक्टर) करण्यात येत असल्याची घोषणाही ना. रमेश यांनी केली. गडचिरोली जिल्ह्यातील सुमारे २२ सिंचन प्रकल्प वन संरक्षण कायद्यामुळे अडले आहेत. या सर्व प्रकरणां विषयी येत्या एक महिन्यात सकारात्मक निर्णय घेण्यात येईल. १९२७ च्या वन संरक्षण कायद्याच्या कलम ६८ अंतर्गत देशात हजारो केसेस प्रलंबित असल्याचे सांगून ना. रमेश म्हणाले, यापुढे ग्रामसभेच्या अनुमतीशिवाय अशा केसेस दाखल करता येणार नाही. असा निर्णय नुकताच केंद्र सरकारने घेतला आहे. त्यामुळे वन संरक्षण कार्यात जनतेचा सहभाग वाढेल व ते समाजाच्या हिताचे ठरेल. बांबू, तेंदू, मोह, लाख, आदी ३३ गौण वनउपजाबाबत लवकरच केंद्र सरकार निर्णय घेईल. मुख्यमंत्री पृथ्वीराज चव्हाण म्हणाले, संसदेने अधिकार दिले असतानाही आदिवासींना आर्थिक क्षमता मिळणारा अधिकार दिला गेला नाही हा कायद्याचा अर्थ काढण्याचा दोष होता. ही चूक दूर करून आज मेंढालेखा येथे बांबूची टिपी देण्यात आली. आदिवासी विकास महामंडळाद्वारा गौण वनउपजांना किमान हमीभाव दिला पाहिजे किंवा शासनाने जास्त दराने विकत घेतले पाहिजे याबाबत निर्णय घेतला जाईल. केंद्र सरकारकडून प्राप्त ३ हजार ६९३ कोटी रुपयाचा निधी आदिवासी कल्याण विभागासाठी राखीव ठेवण्यात आला आहे. बांबू आता मुक्त झाला असून तेंदूपत्याचा अधिकार ग्रामसभेला लवकरच दिला जाईल, असे आश्वासन मुख्यमंत्री चव्हाण यांनी दिले. कार्यक्रमात बांबू हक्कासाठी लढा देणाऱ्या पर्यावरणवादी कार्यकर्त्या सुनिता नारायण यांना टिपी बुक (वाहतूक परवाना) पर्यावरण मंत्री व मुख्यमंत्र्यांच्या उपस्थितीत प्रदान करण्यात आला. देवाजी तोफा यांनी १ प्रतीकात्मक टिपी आ. डॉ. नामदेव उसेंडी यांना मान्यवरांच्या उपस्थितीत प्रदान केली. सदर टिपी बुक देण्यासाठी वन विभागाने मेंढालेखा ग्रामसभेकडून १० हजार रुपये आगाऊ घेतले असल्याची माहिती या वेळी वृक्षमित्र.मोहन हिरालाल हिराबाई यांनी दिली.

The Tribune/ New Delhi/ April 27, 2011

<http://www.tribuneindia.com/2011/20110427/nation.htm#9>

Maharashtra govt embarrasses Jairam, trips up bamboo harvesting

Tribune News Service

Mumbai, April 26

Union Minister for Environment and Forests Jairam Ramesh, who is all set to flag off harvesting of bamboo by villagers under the new Forest Rights Act, is facing severe embarrassment from the Maharashtra government which has threatened to arrest those who do so.

Ramesh is all set to kick off harvesting of bamboo by the villagers of Mendha Lekha in Maharashtra's Gadchiroli village on Wednesday. The event will have dignitaries from Maharashtra and activists like **Sunita Narain of the Centre for Science and Environment** in attendance.

Under Ramesh, the Union Ministry of Environment and Forests has ruled that bamboo is a grass and not a 'tree' and thus cannot be classified as timber.

However Maharashtra's Principal Conservator of Forests (Nagpur Division) where Mendha Lekha falls does not think so and term it as an offence, according to a note made by an unnamed official.

TOINagpur27Apr-11

<http://timesofindia.indiatimes.com/city/nagpur/Neighbouring-villages-now-keen-to-go-the-Mendha-way/articleshow/8094264.cms>

Neighbouring villages now keen to go the Mendha way

MENDHA (Gadchiroli district): Though the law has the provision for granting community rights, forest officials are yet to reconcile with the fact that the control on bamboo, which they have had for nearly 150 years, would go away. While a proactive Union forest and environment minister Jairam Ramesh is keen on implementing the Forest Rights Act in its letter and spirit, the forest bureaucracy is reluctant to do so.

This became evident when the forest officials did not bother to withdraw cases of violation of transport pass (TP) rule against local MLA Namdeo Usendi and several villagers of Mendha who felled bamboo and sold it openly on March 15 as a symbolic act of protest against the forest department.

Defying the forest officers' diktats, the villagers exercised their right on that day and the Congress MLA bought the bamboo as a customer. "I am sure they intend to withdraw the case as we have done nothing wrong. The villagers had a right to cut and sell it as per the fixed criteria," Usendi told TOI on Tuesday.

Mendha is part of the Lekha gram panchayat along with nearby Kanhartola. But, strangely, while Mendha has asserted its forest rights, the other two villages are not so keen on them. Only now, spurred by the neighbouring village's success, Lekha has sought to claim its community rights.

While social worker Mohan Hirabhai Hiralal credits this to Mendha's fighting spirit of unity, Usendi says the fact that Lekha, with a population of 750, having a mix of different communities may be the reason for unanimity on issues being difficult to achieve. Hiralal, however, insists that Mendha's success has nothing to do with its homogeneity. "This model can be replicated in any village and thus the provision for exercising community forest rights can be gainfully exercised," he asserts.

While Mendha has rights on forests area of 1809 hectares, Lekha with a larger population has rights on around 300 hectares only and that may have diminished the Lekha villagers' interest in forest affairs. Paddy cultivation of a medium type with land holding of 1.5 to 15 acres is the major occupation in these three villages, located 31km from Gadchiroli on Dhanora road.

The villages are close to the main state highway and hardly have Naxal presence. Yet, there was massive deployment of the police here in view of the VIP visits on Wednesday in this otherwise Naxalite-affected district.

TOINagpur27Apr-11

<http://timesofindia.indiatimes.com/city/nagpur/Conservationists-fears-about-bamboo-exploitation-unfounded/articleshow/8093817.cms>

'Conservationists' fears about bamboo exploitation unfounded'

NAGPUR: The Vidarbha Nature Conservation Society (VNCS) has stressed the need for change in forest management from production forestry to conservation forestry, by identifying people as the main partners and creating and legalising their management rights over forest resources.

Dilip Gode, secretary of VNCS, Nagpur, said the move of Jairam Ramesh, union minister for environment and forests, advising states to include bamboo in the list of minor forest produce (MFP) is welcome step.

Gode described as 'unfounded' the fears of wildlife conservationists who feel that bamboo, which provides shelter to the wild animals, will be exploited if the management is handed over to the communities.

Majority of the tribals living in forest areas depend on bamboo for housing, agricultural implements, handicraft and livelihood. In many areas, bamboo has been wiped out due to severe exploitation for industrial use.

Maharashtra forest has a bamboo species called dendrocalamus strictus in over 12,000 sq km area. The draft Maharashtra Bamboo Policy 2007 speaks about important role of it in the lives of rural and tribal population.

"The state itself admits the livelihood concerns of poor rural and tribal population. But ironically, the population is denied its right of management over bamboo, which is ridiculous," Gode remarked.

Regulations like Provisions of Panchayat Extension to Schedule Areas Act (PESA) 1996 and Forest Rights Act (FRA) 2006 empower locals and community institutions to use, collect and market MFPs, including bamboo.

Both Acts together with Biological Diversity Act 2006 enacted by the Parliament empower communities for the participatory management of forest resources including water and the traditional rights.

In Eastern Vidarbha, particularly in Gadchiroli, Chandrapur, Gondia and Bhandara and Nagpur districts, rural economy is based on forest resources and non-timber forest produce (NTFPs). This is the reason why very few farmers' suicides have been reported in this region.

Gode said there are more than 750 villages that have submitted their claims of community forest resources (CFR) under the FRA. Government should process and approve these claims so that villagers with biodiversity management committees, joint forest management committees (JFMCs) or any other community institutions could manage forests of their area and promote protection and regeneration of bamboo.

In-situ conservation of bamboo would enhance its repository, which could fetch good revenue for the communities. It can be shared by selling bamboo in the market through forest department by ensuring 100% of its proceeds to the people. "It would create a stable and sustainable source of livelihoods to thousands of poor rural people," said Gode.

TOINagpur27Apr-11

<http://timesofindia.indiatimes.com/city/nagpur/Ready-for-bamboo-revolution/articleshow/8093814.cms>

Ready for bamboo revolution

MENDHA (Gadchiroli district): It will be the triumph of people's power. History will be created on Wednesday when this tiny village, in one of the most underdeveloped districts, exercises its community right under the Forest Rights Act (FRA) to harvest and sell bamboo. It will be the first village in the country to do so.

In a symbolic act of recognizing the community's right, Union minister for environment and forest Jairam Ramesh and chief minister Prithviraj Chavan will hand over the transit pass (TP) book to the gram sabha, which can now permit harvest and sale of bamboo. This process was earlier controlled by the forest department.

On the eve of the dignitaries' visit to the village, there was palpable excitement among the 450 inhabitants. Women and men huddled in a gram sabha meeting while young girls were busy sprucing up courtyards by sprinkling the traditional 'sada' (water mixed with cowdung).

"Indeed, we are happy Mendha is getting the privilege to be the first village in the country to get its right. But we are not getting anything special. It's just a right laid down in the Forest Rights Act 2006 declaring bamboo as minor forest produce (MFP), and being implemented now," said a modest Mohan Hirabai Hiralal.

This social worker has led the village's struggle since 1987 and is inspired by Gandhian ideals of non-violence and Vinoba Bhave's edicts of 'Swarajya shastra' - a village community ruled by consensus.

"Mendha's victory was possible because it is a unique village, where every decision is taken unanimously by villagers in the gram sabha. I was working in the social sector in the district and searching for a place where villagers are ready to assert their rights. Mendha fit the bill. Not because of its homogeneity, where all inhabitants are from the same tribe (Koya-Gond), but because of its human potential to fight for a cause," said Hiralal. He said that villagers have shown patience and perseverance in waging a struggle for 24 years to get what their due.

Mendha traditionally depended on forests for a sustainable livelihood, since farming activity did not meet their requirements. Hiralal started living in the village to learn their language and to help the villagers become self confident, and realize their worth.

Along with Devaji Tofa, a village elder and native, Hiralal introduced a study circle, which first vets and debates all issues before a decision is taken at the gram sabha - a congregation of all adults of the village. Attendance of at least one member of a household is compulsory.

A typical gram sabha is chaired by any person chosen as head for that meeting. Skipping the meeting without giving a reason attracts a fine. Decisions at the gram sabha are taken only when there is consensus.

At the study circle, outsiders, experts, social workers and NGOs are invited and consulted, and every dissent as well as approval has to be explained. However, the gram sabha is only for residents. It is thus a government at the village level, where no external interference is allowed.

The village's success story is well documented. It first stood up against an interstate hydroelectric project being planned in the neighbourhood. The project would not have benefited Mendha village but would have deprived them of their livelihood source. Mendha fought against it till the proposal was dropped by the government. Similarly, in 1991, the village stood up against the government's plan to lease out the forest to a private paper mill, which had apparently worked out a deal to get bamboo dirt cheap from the forest department.

Now, with recognition of its community right to harvest and sell bamboo from the forest, and getting the authority to administer transport pass provisions, the village has show how people's power can win without patronage or dependence on political leaders and the bureaucracy.

गील
प्रवर्क
क,
क, आणि
कृष्ण
दड
व्ह
हानी
पती
रणे
हानी
वाचे
गहे.
हानी
मुळे
राय,
येस
येकी
घात
तुपी
डिट
श्य,
राणि
येकी
मॉफ
ईई,
चेस
गाख
।।

राजा यांच्या निर्णयाचा इतका मोठा फटका बसू समिती स्थापन करण्याचा

बांबूचा वाहतूक परवाना ग्रामसभेला बहाल करताना केंद्रीय पर्यावरणमंत्री जयराम रमेश, मुख्यमंत्री पृथ्वीराज चव्हाण, गृहमंत्री आर. आर. पाटील, वनमंत्री पतंगराव केदम, आ. उर्सेडी व इतर मान्यवर

बांबूचा वाहतूक परवाना ग्रामसभेला बहाल

नक्षलप्रभावित जिल्हांना सार्वजनिक उपक्रमांसाठी जमीन : जयराम रमेश

जिल्हा प्रतिनिधी
गडचिरोली, २७ एप्रिल
गौण वनउपजाचा दर्जा देऊन बांबूची विक्री व वाहतूक करण्याचा परवाना आज लेखामंडा येथील ग्रामसभेला बहाल करून शासनाने गडचिरोली जिल्ह्यातील लोकांना दिलासा दिला आहे. संपूर्ण देशासाठी हे एक क्रांतिकारी पाऊल असून जंगलाच्या संरक्षणासाठी लोकांच्या भागिदारीची गरज असल्याचे स्पष्ट मत केंद्रीय पर्यावरण व वन राज्यमंत्री जयराम रमेश यांनी मांडले आहे.
राज्यातील गडचिरोली, चंद्रपूर, गोंदिया, यवतमाळ व नंदेड या पाच नक्षलप्रभावित जिल्हांना सार्वजनिक उपक्रमांसाठी सामुदायिक वनहक्कांतर्गत साडेबारा एकर जमीन देण्याची घोषणा आज जयराम रमेश यांनी धानोरा

दिल्लीतील सरकार आले गल्लीत!
दिल्ली व मुंबईत बसून आदिवासींच्या समस्या सुटणार नाहीत. दिल्लीतल्या सरकारला गल्लीत यावेच लागेल आणि आज दिल्लीतील सरकार लेखामंडा येथे पोहचले. दिल्लीतील व गल्लीतील सरकार मिळून आता विकास करू, मात्र या दोघांमध्ये दलाल नको, अशी स्पष्ट भूमिका लेखामंडा येथील समाजसेवक देवाजी तोफा यांनी मांडली. माणसाशी माणसासारखे वागले पाहिजे. पाणी, जमीन, जंगल, माती सरकारी तर माण आदिवासी भिकारी का? असा परखड सवाल करीत तोफा यांनी सरकारवर आपल्या भाषणातून चांगलीच तोफ डागली. बटन दाबून चालू होते ती 'कार' आणि धक्का देऊन चालू होते ते 'सरकार' असे म्हणत तोफा यांनी आदिवासींच्या समस्या यावेळी मांडल्या.
आदिवासी हा वाधासोबतही लढायला घाबरत नाही. मात्र त्याला अधिकाऱ्यांशी भांडून एक कागदही मिळविता येत नाही. 'दिल्ली, मुंबईत आमचे सरकार-आमच्या गावात आम्हीच सरकार', असा खणखणीत इशाराही यावेळी त्यांनी दिला.
तालुक्यातील नक्षलग्रस्त लेखामंडा येथे केली. वनविभागाच्या जाचक कायद्यामुळे व वनाधिकाऱ्यांच्या गैरसमजुतीमुळे अनेक ठिकाणी सार्वजनिक उपक्रमांसाठी जागा देताना वनविभागकडून (पान ६ वर)

विलास
शिंदे
आरोप
आठव
सादर क
आज मु
सीबीआ
न्या
आणि वे
निर्देश
प्रकरणात
सीबीआ
यावर त
करणारी
दाखल ने
करताना न

एण्डो
भाज
तिरु
एण्डो
देशभरात
मागणी भा
आहे. पक्ष
लोकसभेत
स्वराज
कीटकनाशक
अनेक तों
लागला. त
आपुलकी अ
भाजपात
यावर नुकती
यावर संपूर्ण दे
यासाठी आ
लिहिल्याचे स्व

मृत्यू झाला.
पान १ वरून
वाहतूक परवाना ग्रामसभेला बहाल
टाळाटाळ केली जाते. त्यामुळे सिंचनाचे प्रकल्प देखील रखडले आहेत. मात्र अशा उपक्रमासाठी आता पाच जिल्हांना साडेबारा एकर जागा देण्याची अधिकृत घोषणा करून केंद्रीय पर्यावरण मंत्र्यांनी वनविभागाच्या अधिकाऱ्यांनी आपल्या मानसिकतेत बदल करण्याची गरज असल्याचे सांगितले. बांबूला गौण वनउपजाचा दर्जा बहाल करून बांबू कटाई, विक्री आणि वाहतूकीचा परवाना ग्रामसभेला देण्यासाठी ते धानोरा तालुक्यातील लेखामंडा येथे आले असता बोलत होते. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी मुख्यमंत्री पृथ्वीराज चव्हाण, तर प्रमुख उपस्थितांमध्ये गृहमंत्री तथा पालकमंत्री आर. आर. पाटील, वनमंत्री डॉ. पतंगराव केदम, आदिवासी विकासमंत्री बचनराव पाचपुते, पर्यावरण व

व नाशकच प्राप्त सगातकार बाळ स्वरूप असणार आहे.
सांस्कृतिक कार्यमंत्री संजय देवतळे, भारत सरकारच्या नियोजन मंडळाचे सदस्य सचिव सुधा पिळई, जिल्हा परिषदेचे अध्यक्ष रवींद्र ओझालवार, आमदार डॉ. नामदेव उर्सेडी, आ. अनंदराव गेडाम, आ. दीपक आत्राम, जि. प. उपाध्यक्ष गजेंद्र गण्यारपवार, वनविभागाच्या अप्पर मुख्य सचिव श्रीमती अंनंता दाणी, प्रधान मुख्य वनसंरक्षक आलोककुमार जोशी, विभागीय आयुक्त बी. व्ही. गोपालरेड्डी, विज्ञान व पर्यावरण केंद्राच्या महासंचालक सुनीता नारायण आदींची उपस्थिती होती.
जयराम रमेश पुढे म्हणाले, लोकांच्या सहभागशिवाय जंगल वाचवू शकत नाही. वैयक्तिक वनहक्काचे दावे निकाली काढण्यास वनविभागाची गती चांगली आहे. आतापर्यंत ११ लाख लोकांना व्यक्तिगत वनहक्क दिल्या गेले तर त्यातील १ लाख लोक केवळ महाप्रभृतीला आहेत. मात्र सामुदायिक वनहक्काचे देशात केवळ २८०० दावे

निकाली काढण्यात आलेले आहेत. हे दावे निकाली काढण्याच्या प्रक्रियेत वाढ करण्यावरही भर देण्याचे त्यांनी सांगितले. यावेळी मुख्यमंत्री म्हणाले, २००६ च्या वनकायद्यात बांबूला गौण वनउपज असल्याचा दर्जा देण्यात आला आहे. मात्र कायद्याचा चुकीचा अर्थ वनाधिकाऱ्यांनी लावून आजपर्यंत बांबू दुर्लक्षित राहिला. मात्र आता बांबूला गौण वनउपजाचा दर्जा मिळाल्याची अधिकृत घोषणा झाल्याने खऱ्याअर्थाने २००६ च्या कायद्याचा लाभ मिळेल. वनविभाग व आदिवासींनी हातात हात धरून पुढे आले पाहिजे. गडचिरोली जिल्ह्यात 'बांबू मिशन'चे काम उपडण्यासाठी प्रयत्न करणार असल्याचे त्यांनी सांगितले. याप्रसंगी आर. आर. पाटील, आ. उर्सेडी, सुधा पिळई, सुनीता नारायण यांची समर्थित भाषणे झालीत. कार्यक्रमाचे प्रस्ताविक प्रधान मुख्य वनसंरक्षक आलोककुमार जोशी तर आभारप्रदर्शन जिल्हाधिकारी अतुल पाटणे यांनी केले.

राखून ठेवला.
दोर्गार
आरोप ठेवण्या
वर्षापूर्वी दिले

कार्यालय
इस कार्य
१३.४.२०११
आनलाईन आ
११६११/११
निस्स्त की का

(बी-१२०७८)

व्यवस्थित
संचार निगम लि
(प्रशासन), अ
पुस्तक (पेजान
००१
पुस्तक कणे.
१५.०० बाजत
पारंपारित द्या

The Times of India/ New Delhi/ April 26, 2011

<http://epaper.timesofindia.com/Default/Scripting/ArticleWin.asp?From=Archive&Source=Page&Skin=TOINEW&BaseHref=CAP/2011/04/26&PageLabel=10&EntityId=Ar01002&ViewMode=HTML>

Forest babus, Jairam in bamboo war
Nitin Sethi | TNN

New Delhi: The forest bureaucracy has taken on environment minister Jairam Ramesh and Maharashtra chief minister Prithviraj Chavan to defend its turf. Despite the two planning to attend the first ever sale of bamboo by a village in India on April 27 in Mendha-Lekha of Gadchiroli under the Forest Rights Act, the state forest department has announced it is illegal and people will be prosecuted.

At stake is the forest bureaucracy's control over the Rs 10,000 crore annual business with the paper and pulp industry as the biggest benefactor for getting the raw material at dirt cheap prices. Mendha-Lekha is meant to set an example with the environment ministry finally accepting what the law says since 2006 – bamboo is a forest produce that people have a right to harvest and sell.

The Maharashtra principal chief conservator of forests (PCCF) — the highest forest official of the state — has written a letter warning that despite the Forest Rights Act of 2006 declaring bamboo as a forest produce that people can harvest, the department will not allow people to cut it and they will continue to regulate its trade. His letter comes despite Ramesh's official letter to all states that bamboo was a forest produce and people should be allowed to harvest it where they claim rights over it under the law.

The state department though has other plans as it has already decided to auction off the districts entire bamboo harvest having put out a tender for it in March 2011.

The state PCCF has said that the forest officials will decide what can be harvested if it can be at all and the village would have to seek their permission just as it did before.

TOI Delhi 26 Apr-11

http://articles.timesofindia.indiatimes.com/2011-04-26/developmental-issues/29474546_1_forest-officials-forest-bureaucracy-forest-rights-act

Maharashtra forest officials 'defy' Ramesh on bamboo

Nitin Sethi, TNN, Apr 26, 2011, 01.35am IST

NEW DELHI: The forest bureaucracy has taken on environment minister Jairam Ramesh and Maharashtra chief minister Prithviraj Chahavan to defend its turf. Despite the two planning to attend the first ever sale of bamboo by a village in India on April 25 in Mendha-Lekha of Gadchiroli under the Forest Rights Act, the state forest department has announced that it is illegal and people will be prosecuted if they do so.

At stake is the forest bureaucracy's control over the Rs 10,000 crore annual business with the paper and pulp industry as the biggest benefactor for getting the raw material at dirt cheap prices. Mendha-Lekha is meant to set an example with the environment ministry finally accepting what the law says since 2006 – bamboo is a forest produce that people have a right to harvest and sell.

The Maharashtra principal chief conservator of forests (PCCF) – the highest forest official of the state – has written a letter warning that despite the Forest Rights Act of 2006 declaring bamboo as a forest produce that people can harvest, the forest department will not allow the people to cut it and they will continue to regulate its trade.

HT Delhi 23 Apr-11

<http://www.hindustantimes.com/Mendha-Lekha-to-be-first-village-to-harvest-bamboo/Article1-688840.aspx>

Mendha Lekha to be first village to harvest bamboo

Chetan Chauhan, Hindustan Times
New Delhi, April 23, 2011

Over 150 years after a traditional right of poor tribals — to harvest bamboo — was snatched by the British government, it will be restored next Wednesday in a small tribal village in naxal-infested Gadchiroli district of Maharashtra. Mendha Lekha village in the district will become first village in India where harvesting bamboo will be recognised as a community right of tribals and other forest dwellers.

Since 1857, bamboo has remained under the grip of India's forest bureaucracy, which has refused to let go of this money-spinning forest product. It finally became a legal right for forest bureaucracy when the British enacted the Indian Forest Act in 1927, which categorised bamboo as a tree, thereby preventing local forest dwellers from harvesting them without requisite permission from the forest department. The regime had been followed in independent India.

The change became possible after environment minister Jairam Ramesh in March informed the state governments that bamboo will not be treated as a tree under Indian Forest Act anymore and will be considered a minor forest produce like tendu leaf.

Congress-ruled Maharashtra was the first state to leap on the opportunity provided by Ramesh, a Congress minister in the Centre. The right will be granted to Mendha Lekha village in presence of Maharashtra CM Prithviraj Chavan and Ramesh next Wednesday.

TOI Pune 23 Apr-11

http://articles.timesofindia.indiatimes.com/2011-04-23/pune/29466126_1_forest-rights-act-forest-bureaucracy-minor-forest

Mendha Lekha is first village to exercise right to harvest bamboo

Dipannita Das, TNN, Apr 23, 2011, 11.40pm IST

PUNE: Mendha Lekha in Gadchiroli district will become the first village in the country to exercise its community right to harvest bamboo under the Forest Rights Act.

Union state environment and forest minister Jairam Ramesh and chief minister Prithviraj Chavan will visit the village on April 27 to give transit passbook to the gram sabha which permits harvest and sale of bamboo.

The bamboo was earlier treated as a timber under provisions of the Indian Forest Act, though technically it is a grass. This gave the forest department the exclusive right to harvest it and exercise tight control on the lucrative multi-crore trade in bamboo. However, the Forest Rights Act changed this by categorising bamboo as a minor forest produce that can be sold and harvested by local communities using government transit passes.

The **Centre for Science and Environment (CSE)**, a public interest research and advocacy organisation based in New Delhi, intervened and coordinated with the ministry to treat bamboo as a minor forest produce. **Sunita Narain, director general of CSE**, who will attend the programme, said it is a very important development. "Since 1857, bamboo has remained shackled in the grips of India's forest bureaucracy which has refused to let go of this money-spinning forest product. Now the Forest Rights Act will enable villagers of Mendha Lekha undo this historic wrong and liberate bamboo by being the first in the country to exercise their community rights granted under the Act to harvest this and other minor forest produce," Narain said.

Most forest departments did not issue transit passes despite the ministry of environment and forest's letter to all state chief ministers (dated March 21, 2011) asking them to declare and treat bamboo as a minor forest produce. Ashish Kothari, a member of Kalpavriksh Environmental Action Group and the Forest Rights Act national committee, told TOI that many environment groups wrote to Jairam Ramesh about the refusal of the foresters to issue transit passes.

Mendha-Lekha village in Gadchiroli district was amongst the first villages to get community forest rights last year. Kalpavriksh has done case studies on community conserved areas in the country, including this village. Kothari said the village is rich in biodiversity and the locals have played an important role in protecting the forest for decades. The Forest Rights Act, 2006, grants community forest rights to manage, protect, revive the forest and to own and dispose of minor forest products from forests where they had traditional access. This includes the right to sell. But the residents have not been allowed to sell bamboo to outsiders, as the forest department did not issue transit passes. Subodh Kulkarni, a member of Gyan Probodhini Sanstha, said, "We showed the letter sent by Jairam Ramesh to the forest department. But the department refused to give us the transit pass for bamboo."

TOINagpur23Apr-11

<http://timesofindia.indiatimes.com/city/nagpur/Boost-for-bamboo-bustfor-tiger/articleshow/8061741.cms>

Boost for bamboo, bustfor tiger

NAGPUR: Even as Maharashtra will rewrite history in Gadchiroli on April 27, as bamboo, a hugely contested product of India's forests, will attain its liberation, wildlife experts have sounded a note of caution on the issue.

On Thursday, Mendha-Lekha and Marda in Gadchiroli will be India's first two villages to get community right to harvest bamboo under the Forest Rights Act (FRA). This will formally be announced by Union environment and forest minister Jairam Ramesh and chief minister Prithviraj Chavan. **Sunita Narain, director general, Centre for Science and Environment (CSE)**, will also be present.

Talking to TOI on Friday, Ramesh confirmed his Gadchiroli visit on April 27 with Chavan. "I will declare bamboo as minor forest produce (MFP). This will go a long way to supplement livelihood needs of tribals," he stressed.

Even the state government in its Vidarbha package announced in 2009 had promised to declare bamboo as a minor forest produce and said tribals would be allowed to extract bamboo and sell it.

However, wildlife experts say Ramesh's move may devastate the central India's ecology. Bamboo harvesting policy without considering its ecological aspects cannot be supported at all. Bamboo clumps in floral composition actually decide the prey base occupancy in any area.

Today, you see tigers in Chandrapur district due to bamboo. Bamboo is a good habitat for tigers and wildlife. Many important birds like grey jungle fowl, red jungle fowl and rufus turtle dove actually depend on bamboo flower seed.

"I don't think it's a wise decision. The basic principle of any best conservation policy is to harvest the resources which you grow," said conservationist Kishor Rithe.

Rithe adds humans should harvest only the forest resources which they grow and in the same proportion of the yield. In case of bamboo, government is implementing the National Bamboo Mission (NBM) but it has not been very effective in increasing bamboo output.

Ramesh's decision will have serious implications on protected areas (PAs) even it is banned. There are many NGOs which promote bamboo for craft making that encourages locals to harvest bamboo from wildlife potential areas threatening tigers' existence.

A senior wildlife expert, close to Ramesh, said he is doing this in support of tribals and wants to show that he too equally cares for them. However, he needs to understand and highlight the real issues.

On the contrary, Mohan Hirabai Hiralal, who played a crucial role for Mendha-Lekha, says FRA grants ownership rights to tribals to extract bamboo and sell it. Even right to issue transit pass (TP) will be wrested with the gram sabha.

Hiralal says for this, villages will have to go through the procedure of getting community rights under FRA. When asked will the same procedure be applicable in PAs, he said, "no, in PAs different clauses are applicable."

However, another conservationist Prafulla Bhamburkar says bamboo and wild animals have interdependent relation. It forms habitat for animals as well as food for them.

Specially, tiger needs bamboo as camouflage shelter in summer. Dominant bamboo patches provide shade in dry deciduous forest area. In dry season bamboo is main available food for herbivores.

"All these factors should be considered when forest goes open for bamboo extraction to locals. Bamboo extraction should be allowed up to certain distance for biodiversity conservation and protection. Bamboo is for money and livelihood for man but it is more for wild animals as a survival right," Bhamburkar commented.

He adds that Maharashtra Bamboo Policy 2008 mentions that tribals and other forest dwellers living in forest will have traditional rights and concessions on forest produce, but it doesn't talk of wildlife.

Changing definitions

* Historically, bamboo has been considered a tree or timber, which gives forest department exclusive rights to harvest it. FRA has changed that by categorising bamboo as a minor forest produce (MFP), it can be harvested by communities, but by following requisite procedure only.

* The domestic bamboo sector is faced with many constraints like lack of scientific methods for propagation and cultivation; post-harvest treatment for product development and inadequate infrastructure harvesting.

* In Maharashtra, there is 1.20 million hectare of bamboo forest, which is 10% of the forest area. Potential productivity of bamboo forest areas in the state is 1.20 million metric tonnes (MMT) per annum.

<http://timesofindia.indiatimes.com/city/pune/Mendha-Lekha-is-first-village-to-exercise-right-to-harvest-bamboo/articleshow/8068218.cms>

Mendha Lekha is first village to exercise right to harvest bamboo

PUNE: Mendha Lekha in Gadchiroli district will become the first village in the country to exercise its community right to harvest bamboo under the Forest Rights Act.

Union state environment and forest minister Jairam Ramesh and chief minister Prithviraj Chavan will visit the village on April 27 to give transit passbook to the gram sabha which permits harvest and sale of bamboo.

The bamboo was earlier treated as a timber under provisions of the Indian Forest Act, though technically it is a grass. This gave the forest department the exclusive right to harvest it and exercise tight control on the lucrative multi-crore trade in bamboo. However, the Forest Rights Act changed this by categorising bamboo as a minor forest produce that can be sold and harvested by local communities using government transit passes.

The **Centre for Science and Environment (CSE)**, a public interest research and advocacy organisation based in New Delhi, intervened and coordinated with the ministry to treat bamboo as a minor forest produce. Sunita Narain, director general of CSE, who will attend the programme, said it is a very important development. "Since 1857, bamboo has remained shackled in the grips of India's forest bureaucracy which has refused to let go of this money-spinning forest product. Now the Forest Rights Act will enable villagers of Mendha Lekha undo this historic wrong and liberate bamboo by being the first in the country to exercise their community rights granted under the Act to harvest this and other minor forest produce," Narain said.

Most forest departments did not issue transit passes despite the ministry of environment and forest's letter to all state chief ministers (dated March 21, 2011) asking them to declare and treat bamboo as a minor forest produce. Ashish Kothari, a member of Kalpavriksh Environmental Action Group and the Forest Rights Act national committee, told TOI that many environment groups wrote to Jairam Ramesh about the refusal of the foresters to issue transit passes.

Mendha-Lekha village in Gadchiroli district was amongst the first villages to get community forest rights last year. Kalpavriksh has done case studies on community conserved areas in the country, including this village. Kothari said the village is rich in biodiversity and the locals have played an important role in protecting the forest for decades. The Forest Rights Act, 2006, grants community forest rights to manage, protect, revive the forest and to own and dispose of minor forest products from forests where they had traditional access. This includes the right to sell. But the residents have not been allowed to sell bamboo to outsiders, as the forest department did not issue transit passes. Subodh Kulkarni, a member of Gyan Probodhini Sanstha, said, "We showed the letter sent by Jairam Ramesh to the forest department. But the department refused to give us the transit pass for bamboo."